

20
ANUARI
23

Ecofeminisme i territoris

Diputació de Girona

**Anuari per a la Nova Cultura
del Territori**

Revista tècnica de reflexions
i articles des de diferents
moviments per recollir
experiències cap a una societat
més sostenible

**Edita: Centre per a la
Sostenibilitat Territorial (CST)**

www.centresostenibilitat.cat
Cal Monjo
Plaça Església s/n
17178 Sant Privat d'en Bas

ISSN: 2462-5027

Dipòsit Legal: Gi 517-2016

Coordinació

Mireia Jiménez i Llobet

Diseny i edició

Karen Yen

Revisió Editorial

Mireia Jiménez i Llobet

Autor@s

Anna Boix
Àlex Casademunt
Alba Danés
Anna Espadalé
Anna Galí
Carla Güell
Mireia Jimenez
Marc Planagumà
Marina del Bas
Llorenç Planagumà
Judith Rigau

ANUARI

20
23

Centre per a la
Sostenibilitat
Territorial

Anuari per a la
Nova Cultura
del Territori

Ecofeminisme i territori

---

09 Introducció

Alex Casademunt, UAB
Governança en el Medi
Natural. President del CST.

19 Regeneració comunitària i territorial

Carla Güell, Educadora social,
Màster en Polítiques
Públiques i Acció Comunitària.
Judit Rigau, Arquitecta i
Psicopedagoga especialitzada
en àmbit sociocomunitari.

35 Diàlegs del món rural

Mireia Jiménez, Enginyera
Geòloga i Hidrogeòloga,
Participació social en
Espais Naturals.
Marina del Bas, il·lustradora i
organitzadora de tallers d'art.

49 De sequeres i solastàlgies

Llorenç Planagumà, Doctor en
Geologia, Participació social
en Espais Naturals.
Marc Planagumà, Fotògraf

59 Entrevista a Eva Martínez periodista i activista local

Alex Casademunt, UAB
Governança en el Medi
Natural. President del CST.

69 Les cures i la facilitació: eines al servei del territori i la comunitat

Anna Boix
Anna Espadalé
Anna Galí
Sòcies de la cooperativa Fil
a l'Agulla, facilitadores i
formadores des de la
perspectiva de la facilitació
orientada a processos.

87 DERIVA, varis 2010-2020.

Alba Danés Boix,
periodista i fotògrafa.

1

Introducció a l'Anuari: Ecofeminisme i Nova Cultura del Territori

Àlex Casademunt

UAB Governança en el Medi Natural. President del CST.

Enguany dediquem l'anuari del Centre per a la Sostenibilitat Territorial a parlar d'ecofeminisme. Com ja és costum, en la seva introducció, relacionarem la nova cultura del territori amb el concepte o la temàtica tractada de forma monogràfica.

Tot i ser força òbvia la relació entre ecofeminisme i nova cultura del territori, a continuació en destacarem els aspectes principals. Comencem definint ambdós termes.

Són moltes les definicions d'ecofeminisme però totes coincideixen en assenyalar que és un corrent de pensament i alhora un moviment social que denuncia les relacions existents entre la subordinació de les dones i altres grups socials no privilegiats, i l'explotació del món viu no humà. El concepte va ser formulat per primera vegada per Françoise d'Eaubonne, el 1974. És una teoria i una pràctica que denuncia que el model econòmic i cultural occidental s'ha desenvolupat obviant les bases materials i relacionals que sostenen la vida i que “es va constituir, s'ha constituït i es manté per mitjà de la colonització de les dones, dels pobles “estrangers” i de les seves terres, i de la natura” (Shiva i Mies, 1997:128).

En aquesta introducció no profunditzarem en els diferents corrents de pensament dins l'ecofeminisme, només assenyalarem que mentre que l'ecofeminisme més essencialista destaca les connexions històriques, biològiques i socials entre la naturalesa i les dones, l'ecofeminisme materialista o socialista considera que l'origen de les diferències de relació que homes i dones mantenen amb l'entorn està en les funcions socialment assignades a cadascun dels gèneres.

Ambdós corrents, però, convergeixen en plantejar que la dominació sobre les dones es basa en unes relacions socioeconòmiques pròpies d'una societat patriarcal i industrial que també són a la base de la crisi ecològica actual. Les solucions passen per revertir aquestes relacions socioeconòmiques atorgant a les dones un paper fonamental en tant que millors gestores (o cuidadores) dels sistemes econòmics de la vida.

Per altra banda, podem definir la (nova) cultura del territori com el conjunt de (noves) percepcions, (nous) coneixements, (nous) valors, (noves) actituds i (nous) comportaments en relació al territori, que modifiquin la forma d'entendre i d'entendre's amb el nostre entorn, amb la intenció que el resultat d'aquest canvi cultural afavoreixi l'equilibri ecològic, la justícia ambiental i l'equitat social. **Aquesta nova cultura del territori ha de tenir en compte les relacions recíproques entre activitats humanes i recursos finits; la necessitat de la participació i deliberació ciutadanes per a fer-ne possible la seva socialització i la necessitat d'integrar en aquest canvi cultural una dimensió epistèmica, social, econòmica i política.**

Fixem-nos que, tant en l'ecofeminisme com en la nova cultura del territori, estem parlant d'un canvi cultural de llarg abast.

Des del Centre per a la Sostenibilitat Territorial considerem que ambdós canvis culturals es retroalimenten.

De la mateixa manera que la nova cultura del territori posa l'èmfasi en els límits físics del territori i denuncia la sobreexplotació dels seus recursos (naturals, humans, socials, econòmics culturals...), l'ecofeminisme

ens adverteix sobre la necessitat de tenir en compte les bases materials i relacionals que sostenen la vida; veiem doncs, que són dues formes de dir pràcticament el mateix. Una nova cultura del territori ha d'incloure necessàriament una mirada sobre el territori (i els seus recursos) molt més femenina que afavoreixi actituds i comportaments menys depredadors i més proteccionistes.

Folch (2003: 19) afirma: “La realitat territorial no és patrimoni perceptiu de ningú”. Per mostrar-ho ens parla de diferents *actituds perceptives parcials* (productivistes, funcionals, formals, naturalistes, patrimonialistes) en relació al territori.

Així, per exemple, una *actitud perceptiva productivista* veuria el territori com un objecte merament productiu, susceptible de generar un determinat rendiment, mentre que una *actitud perceptiva naturalista o patrimonialista* el veuria, en canvi, com un recurs o patrimoni a protegir, i a conservar en el seu estat més primigeni. Segons Folch (2003), aquestes actituds perceptives estarien molt condicionades per processos de socialització tècnica i professional: així, per exemple, no compartirien les mateixes actituds perceptives sociòleg@s i enginyer@s, ecòleg@s i físic@s.

Tanmateix, si “el territori no és patrimoni perceptiu de ningú” aleshores –afegim nosaltres– és un espai de controvèrsia, no només tècnica o cognitiva, sinó també política. Els aspectes lligats a la socialització política i ideològica són, també, molt importants en la formació d'aquestes actituds perceptives: no compartiran les mateixes actituds perceptives els qui tampoc comparteixin uns valors polítics i ideològics similars. Per exemple, estar o no a favor de la privatització/desregularització (com a valor polític en general) segur que condiciona les actituds perceptives que tinguem sobre el territori i els seus recursos (naturals, culturals, paisatgístics, etc.). Quan, per exemple, la Plataforma en Defensa de l'Ebre feia seu l'eslògan “Lo riu és vida” també estava contraposant la seva actitud perceptiva sobre aquest recurs hídric als qui el consideraven una mera mercaderia.

Així, en base a noves fractures polítiques i ideològiques podem afegir a la llista de Folch (2003) actituds perceptives sobre territori més recents:

- les post productivistes, que veurien el territori, no tant com un recurs productiu, sinó com un recurs especulatiu, lligat a la seva localització estratègica o al seu potencial logístic. Aquestes noves actituds perceptives, pròpies de determinats agents econòmics, estarien molt relacionades amb valors polítics ultraliberals;
- les sostenibilistes –que transcendeixen les naturalistes o conservacionistes– però que veuen en el territori uns recursos finits i interrelacionats que s’haurien de tenir en compte. Aquestes actituds perceptives s’haurien vist afavorides per l’evidència de la crisi climàtica i ecològica, més enllà de llur defensa per part del moviment ecologista. El grau d’exigència en relació al respecte per l’equilibri ecològic portaria a diferenciar actituds ecologistes d’actituds merament ambientalistes.
- En el quadre següent, base a considerar dos eixos ideològics (o mirades) implícits en les actituds perceptives i les visions del territori que donen lloc, podem tipificar referents de política territorial amb alguns exemples de polítiques concretes que, darrerament, s’han proposat o s’han dut a terme a Catalunya. Podem observar que les actituds perceptives (i els referents de política resultants) hegemòniques durant molt de temps, deriven d’una mirada poc sostenibilista (primer de caire més productivista i després de caire especulatiu) i que, fins que no s’han fet prou evidents les conseqüències de la crisi climàtica i ecològica, no s’ha donat pas a una mirada més sostenibilista. Fixem-nos però, que els agents econòmics i polítics més poderosos malden perquè s’imposin (esdevinguin hegemònics) les actituds perceptives ambientalistes amb una visió del territori orientada cap a l’ecologia de mercat i amb uns referents de política territorial coherents amb llurs interessos.

Actituds perceptives i mirades sobre territori (amb exemples representatius de polítiques territorials)

	Mirada menys productivista	Mirada més productivista
Mirada menys sostenibilista	Actituds perceptives post productivistes amb una visió "especulativa" del territori Exemples: • Turisme residencial • Parcs temàtics • AVE/Aeroport Alguaire	Actituds perceptives productivistes amb una visió "nodal" del territori Exemples: • suburbanització/ rururbanització • Orbital B40 (Quart Cinturó) • ampliació aeroport el Prat
Mirada més sostenibilista	Actituds perceptives ecologistes amb una visió "ecoregional" del territori Exemples: • districtes agroecològics • moviment "slow" • cooperatives de consum alimentari i energètic. • comunitats energètiques	Actituds perceptives ambientalistes amb una visió del territori orientada cap a l'ecologia de mercat Exemples: • smart cities? • comercialització de serveis ambientals • macro projectes producció energia renovable

Font: elaboració pròpia.

Arribats en aquest punt, podem afirmar que l'ecofeminisme, com a teoria i pràctica polítiques amb uns valors i unes creences pròpies està contribuint a reforçar una mirada més sostenibilista i menys productivista del territori i, per tant, a consolidar unes actituds perceptives sobre el territori més ecologistes (casella sud-oest del quadre anterior). La següent afirmació ho il·lustra prou bé:

“El vínculo entre la ecología y el feminismo y su potencial diálogo tiene que ver con la pregunta de “qué es lo que sostiene la vida”. Y si nos preguntamos qué es lo que sostiene la vida tenemos que reconocer que somos seres radicalmente dependientes de un planeta tierra que tiene límites físicos y somos dependientes, además, de esos bienes fondo de la tierra que no son fabricados ni controlados a voluntad por los seres humanos. Esto quiere decir que no hay economía ni tecnología ni política ni sociedad sin naturaleza”. Yayo Herrero (2020)

L'expressió de noves actituds perceptives en els conflictes i les polítiques territorials és la que permet l'elaboració de nous marcs cognitius (Snow i Benford, 1992) i la consolidació de marcs culturals alternatius. Tàbara, Costejà i Van Woerden (2004:154), a partir de la línia teòrica que estudia la creació de discursos i marcs cognitius, defineixen un marc cultural en els següents termes:

“Sistema coherent d'elements cognitius i morals relatiu a la forma de percebre, de racionalitzar, d'avaluar i de prescriure determinats fenòmens de la realitat social (o socio ambiental), de manera que es tornen significatius i memorables per als diferents actors socials en joc “.

En definitiva, podem afirmar que l'ecofeminisme és clau per a la nova cultura del territori, en la mesura que aporta -com acabem de veure- marcs culturals i referents de política territorial contra hegemònics. Fins

i tot en un escenari on (per necessitat) es va introduint una mirada més sostenibilista, l'ecofeminisme té un enorme valor afegit ja que aporta una visió del territori més orientada a la comunitat i no tant al mercat, més orientada al reaprofitament, al tancament de cicles, al consum i a la producció de proximitat.

En les properes pàgines veurem com s'expressa, amb accions i propostes concretes, aquesta visió ecofeminista del territori, amb la intenció, un cop més, de recollir (bones) pràctiques que ens ajudin a construir, entre tots i totes, una cultura del territori més justa i sostenible.

Referències:

Alfama, Eva.; Casademunt, Àlex.; Coll-Planas, Gerard.; Cruz, Helena.; Martí, Marc. 2007. *Per una nova cultura del territori? Mobilitzacions i conflictes territorials*. Barcelona: Icaria.

Folch, Ramon. 2003. "Los conceptos socioecológicos de partida. Principios ecológicos versus criterios territoriales" en Folch, Ramon. (coord.) *El territorio como sistema: conceptos y herramientas de ordenación*, Barcelona: Consorci Universitari Internacional Menéndez Pelayo i Diputació de Barcelona. p. 19-42.

Herrero, Y. (2020): Entrevista a El Salto: "No hay economía ni tecnología ni política ni sociedad sin naturaleza y sin cuidados". 3 de gener de 2020.
Maria Mies, Vandana Shiva (1997): *Ecofeminismo: Teoría, crítica y perspectivas*. Icaria: BCN.

Sabatier, Paul; Jenkins-Smith, Hank. 1999. "The Advocacy Coalition Framework: an Assessment", en *Theories of the Policy Process*, Sabatier, Paul. (ed.), Boulder: Westview Press.

Snow, David. A. y Benford, Robert. D. 1992. "Master Frames and Cycles of Protest" a Morris y Muller. eds. *Frontiers a Social Movement Theory*. New Haven: Yale University Press.

Tàbara, David; Costejà, Meritxell y Van Woerden, Fincent. (2004). "Las culturas del agua en la prensa española. Los *marcos culturales* en la comunicación sobre el Plan Hidrológico Nacional". *Papers*, núm. 73, p. 153-179.

2

Regeneració comunitària i territorial

Si les cultures són sistemes de creences que modelen el món, necessitem regenerar les nostres narratives per tal de regenerar les nostres cultures i així, regenerar el món.

Carla Güell Font

Educadora social (2018), màster en polítiques públiques i acció comunitària (2021), postgrau en biomimesis aplicada als sistemes socials (2023) i actualment estudiant facilitació sistèmica.

Judit Rigau Gurnés

Arquitecta (2019) i psicopedagoga especialitzada en àmbit sociocomunitari (2022).

---

1. Arrels.

Les converses de cada any al terrat: *les orenetes han arribat abans aquest any, oi? Com deuen travessar el mar per arribar fins aquí? Tan petites... tanta força. Deuen anar amb vaixell? Les orenetes ja se'n van dansant, contentes.* Aquest era el principal tema de conversa que, any rere any, tenia lloc en aquell balcó dels Hostalets d'en Bas. Un balcó que, si alguna cosa era capaç de donar-nos, era una increïble panoràmica de la vida. La cita que teníem cada capvespre d'estiu la iaia, la tieta, la mare i jo. Cada inici de primavera la iaia em deia: *si arriben les violetes significa que el fred ja s'acaba.* La iaia, de família de pagès i criada enmig de la muntanya, tenia un fort vincle amb els cicles de la natura. Coneixia el nom de la majoria de les plantes de Falgars i també, les seves propietats. Diria que, fins i tot, era capaç de generar-

ne remeis i medicines que curaven les ànimes i els cossos d'aquelles que ho necessitaven. Reconeixia els arbres i era capaç de recordar-se de quan florien, feien fruits i fins i tot, identificava quan estaven malalts. Ella, es passava hores i hores caminant, transformant els aliments de l'hort i ja, més recentment, cuidant els geranis del balcó. De tot el coneixement que ella guardava, transmès per la seva mare i el conjunt de la família, va ser ben poc el que es va transmetre a la meua mare. La darrera dels fills i la primera de la família que va tenir accés a la universitat. La mare no va entrar mai a l'hort ni tampoc a la cort, la mare, es va submergir entre llibres obtenint un coneixement diferent, i pel que es considerava en aquella època, més adequat. Del coneixement de la iaia, ben poc me n'ha arribat a mi.

Dins meu, però, any rere any es cultivava un sentiment de curiositat que em portava a apropar-me a la terra i a redescobrir quina era la diferència entre un enciam i una escarola. Encara recordo el dia que vaig compartir el meu primer enciam amb un grup de persones que m'importaven de l'ecosistema del qual formo part, el Núria Social. L'enciam era ben esquitit -l'havia recollit abans d'hora!- i reconec que no en va tocar ni una fulla per cap! Però el somriure que dibuixava el meu cor no tenia preu. Les meves mans havien cultivat un aliment. Un aliment que era capaç d'alimentar-me a mi i ser compartit amb més gent. A poc a poc, vaig interessar-me pel procés de creixement de les plantes, vaig ser capaç de diferenciar *espinaques* de bledes, d'entendre quan se sembren els tomàquets i quan es planten els alls. També, em vaig interessar pels cicles de la lluna i, el que més em va fascinar, va ser l'ús de les plantes medicinals. Com podia ser que unes plantes que en un inici, era impossible de reconèixer que poguessin arribar a tenir una identitat tan pròpia i singular?

Al principi, la iaia, no acceptava que jo, la seva neta, filla de la seva filla que havia anat a la universitat, tingués aquestes ganes de nodrir i cultivar la terra, igual que ella i la seva família havien fet durant tant temps. A poc a poc, ho va acceptar i va començar a preguntar-me pels enciams de

l'hort, em demanava que li recol·lectés plantes medicinals de la zona, com la *milfulles*, i m'expressava el seu gran fàstic per la camamilla. Quin fart de riure, el meu, quan em vaig adonar que a ella no li agradava gens la camamilla! I el fart que me n'havia fet beure a mi, de petita...

La iaia, la mare, per mi són canals de memòria. I quan parlo de l'àvia, el meu inconscient es remunta a una memòria i a una saviesa que m'entravessa. Parlar d'ella, recordar la seva veu, és com si es despertés un teixit de memòria antiga que em recorda que no som res més que vides momentànies en un procés evolutiu molt més gran. **La meva curiositat, encara no ha trobat fi.** Ja no són només les plantes de l'hort el que em crida la curiositat, ni els arbres ni els ocells del bosc els que intento reconèixer a través dels sons de les seves fulles i els seus cants. Ja no són només el nom de les muntanyes i dels rius del meu voltant els que intento aprendre i recordar. Ara, tinc ganes d'escoltar-los. Entendre més el que em diuen cada un d'aquests elements. Em preocupo pels camins que es perden, em preocupo quan les fonts deixen de rajar, em preocupo quan veig un arbre malalt. Em preocupa l'aigua dels aquífers, em preocupa que ens relacionem de la manera que ens relacionem amb la terra que habitem. **I neixen, a través meu, unes ganes immenses de custodiar-la.**

2. Memòria perduda, terra cremada.

Fa ja molt de temps que les societats occidentals ens hem desconnectat de la terra, dels cicles naturals, de les cultures locals arrelades, de les històries, les cerimònies i dels contes antics. Ho hem oblidat tot, ens ho han esborrat tot. Fa milers d'anys que les nostres societats han travessat un cop rere altre, processos d'alta violència basats en formes de relació de domini i extractivisme. Parlem de la recent globalització, de l'era de la industrialització, del cristianisme i de les conquestes romanes. **Processos degeneratius de guerra i mort que, devastadors com un gran incendi,**

han eliminat qualsevol rastre de les cultures indígenes¹ occidentals. Ferides profundes que s'han quedat obertes tot i els infinits intents de tapar-les amb somriures i anhels d'èxit i productivitat.

Som incapaces de recordar com eren les formes originàries i antigues de relació amb la resta d'éssers del nostre planeta. Imaginem com eren les cultures indígenes preromàniques gràcies al treball de l'antropologia i la sociologia, entre altres disciplines que intenten recuperar les memòries i sabers antics. Estudiem com es relacionen unes espècies amb les altres a través de ciències com l'ecologia i la biologia. Tanmateix, el coneixement que hem perdut és molt i el camí per recordar-lo, llarg. Us convido a fer que la nostàlgia no ens atrapi romantitzant o idealitzant *les cultures indígenes* o un desconegut *passat llunyà*, sinó **que sigui la nostàlgia una eina capaç de generar la curiositat necessària per despertar-nos aquelles ganes de (re)conèixer allò oblidat i actuar en conseqüència.**

El passat novembre de 2022, Resilience.Earth, una cooperativa sense ànim de lucre que treballa per nodrir i catalitzar processos de regeneració territorial i comunitari, de la qual soc sòcia, vam tenir el plaer d'acollir, en el marc d'un projecte europeu anomenat Youth Action For Nature & Wellbeing² (YAFNW), a una defensora de la naturalesa i la justícia hidrocomunitària a Colòmbia, l'Aimée Martínez Vega que ens recordava a mi i a més de 50 joves d'altres països dels marges europeus que: som aigua i no som les salvadores de l'aigua, sino qui podem cuidar-la. *Jo sóc aigua i em relaciono amb ecosistemes i persones que també són aigua.* L'Aimée ens recordava que les mateixes molècules d'hidrogen o oxigen que estan al riu, poden també estar demà als nostres cossos. Que cuidar-nos, és cuidar i cuidar, és cuidar-nos.

---

1 Quan parlo de cultures indígenes, faig referència a aquelles cultures arrelades a territoris concrets, que nòmades o no, han desenvolupat i evolucionat la seva cultura conjuntament amb els processos naturals del territori on habiten durant moltes generacions. Cultures perennes i singulars, amb un fort sentiment d'identitat, pertinença i governança.

2 Podeu consultar informació sobre el projecte i descarregar-vos la guia gratuïta aquí: <https://www.yafnw.eu/>

El nostre procés de pensament lineal, individualista i egocèntric, sovint ens priva de la capacitat de comprendre cadascuna de les paraules que encara salvaguarden les comunitats indígenes, perennes de comprendre el món. I ens allunya de la mirada de reconèixer-nos com éssers vius i de pertànyer a una xarxa molt més àmplia de la nostra espècie, de pertànyer a la *trama de la vida*. Però conscients d'això, tenim una oportunitat a les nostres mans de regenerar les nostres cultures i entomar el lideratge i la valentia necessària per fer-ho possible.

Una població indígena Cherokee, ubicada al nord d'Abya Yala, va compartir amb el món un conte que ens parla justament d'això, i diu així: Com cada dia al vespre, les persones de la comunitat es reunien a la vora del foc, sota les estrelles i la lluna per contar-se contes i històries antigues. Un dia, la persona més àvia i sàvia de la comunitat va compartir una història: a les muntanyes del nord del territori, s'hi passejaven dos llops. Un era el llop negre, el llop que custodiava l'avarícia, l'ambició, l'acumulació de poder, la guerra i el dolor. L'altre, era un llop blanc, guardià de l'escolta, l'empatia, el diàleg, la col·laboració i la pau. Els dos llops estaven en una aferrissada lluita, en ple combat. De cop i volta un infant de la comunitat va preguntar: I quin dels dos guanya? I l'àvia, li va respondre: *el que més alimentis*.

Ara més que mai, és necessari desaprendre allò ensenyat i **obrir pas a un nou-vell procés de pensament, complex, fractal i generador de relacions de reciprocitat, inspirat amb els mateixos processos de vida**³.

3. Processos de democràcia directa: una oportunitat per regenerar la nostra cultura?

La natura és increïble. Una extensa xarxa de relacions entre els diversos organismes que intercanvien fluxos d'informació constantment, generant una trama de sistemes vius amb capacitat de cocrear i intercooperar per generar processos cada vegada més complexes. *La funció de qualsevol sistema depèn de com els elements operen i es relacionen els uns amb els altres en una direcció adequada, afegint valor al sistema superior al qual formen part*⁴. Per tant, com a sistemes socials que som, podem imitar els processos de cooperació i simbiosis de la natura? Podríem a través d'aquesta inspiració, catalitzar processos de regeneració⁵ comunitària i territorial, al servei de la Terra? En Daniel Christian Wahl⁶ afirma que **el primer pas per regenerar un territori és enamorar-se'n**.

La Melina Angel⁷, exemplifica que els éssers humans som un virus. Un virus capaç de degradar tot allò que ens envolta: tirem pesticides a la terra, espoliem i extraiem sense cura els recursos naturals, destruïm el territori sense rancor. Fins i tot, la nostra espècie es capaç de destruir-se a si mateixa. L'Stockholm Resilience Center⁸ va publicar aquest passat

3 La Biomimesis és la disciplina que estudia els models de la natura i s'inspira amb els seus dissenys, o els imita, per resoldre reptes socials i comunitaris.

4 Leen Gorissen, doctora especialista en ecologia, ciència de la transició, disseny regeneratiu i innovació bioinspirada. Intervenció feta durant el seminari organitzat per la comunitat d'aprenentatge Balkar.Earth (2023).

5 La Leen Gorissen descriu el procés de regeneració com: "el procés de renovació i revitalització que deixa el planeta més saludable, més ric i més vibrant de com era". Intervenció feta durant el seminari organitzat per la comunitat d'aprenentatge Balkar.Earth (2023).

6 Daniel Christian Wahl: autort del llibre "dissenyant cultures regeneratives" (2021).

7 Biòloga evolutiva colombiana, facilitadora i creadora del Biomimicry Quebec

8 Veure la notícia al següent enllaç: <https://www.stockholmresilience.org/research/research-news/2023-09-13-all-planetary-boundaries-mapped-out-for-the-first-time-six-of-nine-crossed.html>

setembre (2023) que ja hem superat amb esqueix 6 dels 9 límits planetaris. Una notícia que sumada a la crisi sistèmica i a les guerres que estem vivint, ens porta a una situació de col·lapse que els científics han nombrat l'era de l'antropocè, és a dir, l'era en la qual l'ésser humà ha estat capaç d'influir directament en el procés evolutiu del planeta.

Tanmateix, tot i estar immerses en un context de polítiques de guerra (Yayo Herrero, 2023), diverses comunitats al voltant del planeta estan creant experiències inspiradores que ens apropen a no perdre l'esperança. Arreu del món, líders i lidereses, catalitzadores, activistes, troben formes per combatre les expropiacions i espolis dels recursos naturals dels territoris on habiten, formes que connectades amb la defensa de la vida i inspirades en els processos ecosistèmics han dit prou i generen noves propostes de vida. Per primera vegada, prevalen el vincle i l'estima al territori, la memòria oral i la història dels nostres pobles. Prevalen els processos de democràcia directa i els espais de diàleg deliberatiu com a camí clau pel procés de regeneració. I el conjunt d'aquests exemples han set capaços de generar, ja, una nova estigmèrgia.

El primer exemple que posem sobre la taula d'aquesta emergent tendència global n'és el **cas del Yasuní**⁹, una àrea natural protegida ubicada al nord de l'Ecuador on, a través de la consulta popular, les comunitats equatorianes han aconseguit parar una activitat extractivista petrolera que s'estava desenvolupant a la regió. El passat agost de 2023, va tenir lloc una consulta popular en la qual el 60% de la població va votar "NO a continuar extraient petroli de la regió natural" i "Sí, a defensar la vida".

El segon exemple n'és la Iniciativa Legislativa Popular – **ILP del Mar Menor**¹⁰, un procés impulsat per persones juristes i la societat civil que ha tingut lloc al sud de l'Estat Espanyol i que ha aconseguit dotar de personalitat

---

9 Veure més informació al següent enllaç: <https://www.opendemocracy.net/es/victoria-yasuni-choco-andino-plantea-gran-desafio-defenderla-ecuador/?source=in-article-related-story>

10 Veure més informació al següent enllaç: <https://ilpmarmor.org/>

jurídica al Mar Menor. Una llei de recent creació i única a Europa capaç de convertir-se en un referent en la conservació mediambiental que nodreix tota una tendència global de reivindicació dels “Drets de la Natura”. El Mar Menor passa a ser un subjecte de dret en què la població pot exigir davant els tribunals la reparació de danys causats al Mar als seus responsables a través d’un òrgan de governança comunitari.

El tercer exemple el trobem al Lluçanès a la **Riera del Sorreigs**¹¹, un afluent del Riu Ter. Sobremunt, Sant Bartomeu del Grau, Santa Cecília de Voltregà, Sant Boi del Lluçanès i Sant Agustí del Lluçanès el passat novembre de 2022 van deixar les seves ideologies polítiques per signar l’Acord del Sorreigs, un acord que posa de manifest el ferm compromís de custodiar el territori de forma comunitària i crear un òrgan legítim i autònom, configurat per societat civil, administració pública, cos tècnic i expertes, capaç de vetllar per la implementació de l’Acord: *L’Assemblea de Territori*. Un procés impulsat pels petits governs locals i liderat per la població.

El quart exemple, el trobem al **Collsacabra**. Un espai d’interès natural que des de fa temps ha set capaç de generar propostes regeneratives per gestionar la sobrefreqüentació dels espais naturals. La proposta és convidar als i les visitants dels indrets naturals a que visitin els espais sota el concepte de *Santuàries Naturals*¹². I són els i les joves del territori qui reben als i les visitants, després d’haver estat formades per fer-ho. Un procés generador de consciència, coneixement i economia local.

Uns exemples que es poden seguir alimentant i nodrint d’experiències pioneres impulsades per moviments socials i entitats de l’Economia Social i Solidària com SOS Costabrava, SOS Pirineus, Aigua és Vida, Salvem les Valls, Eixarcolant, Stop Macro Parcs Eòlics, el Grup de Defensa del Ter, Som Energia, entre molts altres.

---

11 Veure més informació al següent enllaç: <https://miceli.social/projecte/sorreigs-una-mirada-al-futur/>

12 Veure més informació al següent enllaç: <https://santuariesnaturals.org/>

*Per mantenir la vida del futur, els principis amb els que es basen les institucions i els sistemes socials han de ser compatibles amb l'organització que la naturalesa ha desenvolupat per mantenir la trama de la vida (Capra, F. 2023)¹³. I sembla, que darrerament, compartim alguns d'aquests principis. A continuació exposem alguns **patrons** que comparteixen les experiències i que formen part d'aquesta nova tendència global:*

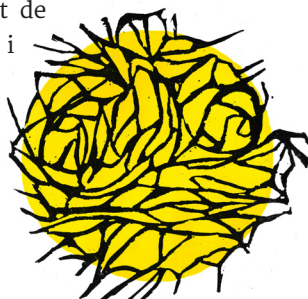
1. Ja no veiem la natura només com un recurs ni tampoc, sols com el que ens sosté i ens dona vida. La nostra entesa vers la natura evoluciona i entenent que l'espècie humana som complementàries i formem part d'ella. En k'iché, idioma originari maia, diuen “*Rawasil tewechi'bal*”, que significa **cuidar la nostra casa comuna**. Per garantir la nostra vida l'hem de respectar en totes les seves formes ¹⁴.
2. Els **Drets de la Natura** com un concepte jurídic nascut a Nova Zelanda i a Equador que ha set capaç de trobar la intersecció entre les cosmovisions indígenes d'entendre la vida i les estructures occidentals d'entendre el dret, creant precedents i esclatxes en el marc legal i jurídic capaces de generar jurisprudència i obrir camins i imaginaris d'esperança.
3. Igual que les plantes, el procés de regeneració territorial neix **de baix cap a dalt** i va lligat a l'estima i el respecte cap al territori i els seus *santuàries naturals* on cultura i natura han evolucionat durant anys de forma simbiòtica.
4. La necessitat de **cocrear imaginaris compartits d'esperança** a través de diàlegs plurals que reforcin els sentiments d'identitat i pertinença a la comunitat i al territori i generin **narratives decolonials**.

---

13 Fritjof Capra, doctor austriac del camp de la física teòrica i membre del Schumacher Collage, autor de diversos llibres bioinspirats.

14 Text de l'Andrea Ixchiu, activista guatemalteca, activa a organitzacions com Futuros Indígenas i Cultura Hack Lab. Consultar al següent enllaç: <https://www.culturehack.io/issues/issue-one-culture-and-the-anthropocene/we-are-nature-defending-itself/>

5. Molts d'aquests processos van de la mà de la llei. Ens mostren com és possible reentendre que **la llei pot anar de la mà del canvi** i que no té perquè ser només un obstacle. Que la llei, pot tenir el gran potencial per sostenir els processos de canvi.
6. La generació d'**estructures de governança comunitàries i territorials** capaces d'unir una varietat d'actors i actores per posar sobre la taula com custodiar de forma conjunta un territori i coordinar el procés de presa de decisions necessari.
7. La creació de relacions i la capacitat de l'articulació a escala local, nacional i internacional, basades en l'**escolta de les veus dels marges i la perspectiva interseccional**.

4. La governança comunitària: un punt palanca per la regeneració territorial.

La Donella Meadows, biòloga y professora que ha dedicat més de 30 anys a desenvolupar models altament complexes i basats en la teoria de sistemes, ens parla dels punts palanca, és a dir els punts d'un sistema que tenen el potencial de, quan els activem, liderar un profund procés de canvi, fins i tot, a canviar creences i comportaments. Els punts palanca són increïbles llocs de poder i sembla ser que, valorar les experiències de custòdia del territori a través d'espais de governança comunitaris arrelats als marges socials, té la capacitat d'impulsar-nos cap a un canvi de paradigma en poc temps. Després d'acompanyar a més de 30 municipis en els seus processos de governança comunitària i territorial a les ruralitats catalanes, en els darrers 7 anys n'he pogut observar alguns patrons emergents comuns:

- a. **Les ruralitats sostenen processos emergents de presa de decisions policèntriques i descentralitzades.** Els marges socials, igual que els ecotons, esdevenen espais d'alta creativitat. Les ruralitats, enmig d'un estat centralista, han esdevingut durant molts anys marges socials. En l'actualitat, però, podem veure com cada vegada es troba més en les ruralitats el poder i la capacitat de generar propostes disruptives creatives i resilients.
- b. **Lideratges més femenins i diversos, ocupen espais de responsabilitat política.** Nous lideratges polítics, sovint impulsats per dones i/o per veus dels marges socials, entomen càrrecs de responsabilitat, possibilitant l'emergència de lideratges més oberts, plurals i femenins de governar. Lideratges polítics que sostenen la visió del canvi ecosocial del món rural, des d'una mirada més inclusiva i equitativa. Lideratges que s'estan enfrontant a la violència estructural, però que des de la seva vulnerabilitat més punyent, són capaces de reconciliar les restriccions i generar propostes resilients.
- c. **Polítiques al servei de la resiliència i la regeneració territorial i comunitària.** Lideratges que tenen les capacitats per reconciliar el que significa ocupar aquests càrrecs de responsabilitat i redistribuir-la a través d'espais de presa de decisions descentralitzats i policèntrics on, ja no és l'alcaldeessa qui té la darrera paraula, sinó que més agents i actores són convidades a participar dels processos de presa de decisions que les afecten directament, sumant mirades entre el cos polític, el tècnic i la societat civil. Polítiques que ja no entenen una presa de decisions única i reactiva, sinó que aposten per la mirada estratègica i restaurativa. Polítiques que aposten per la creació d'estructures de governança comunitàries com els consells de poble de la Garrotxa i d'estructures de governança territorials, com els consells fluvials o l'Assemblea de Territori del Sorreigs.

- d. **Transcendent els límits administratius municipals i apostant per relacions bioregionals.** L'exemple anterior del Sorreigs n'és una petita mostra, el festival Meandre que té lloc a la Vall del Llierca a la Garrotxa, o la Vall del Llémena, també a la Garrotxa, estan posant al centre del diàleg el repte que suposa la gestió de l'aigua al seu territori. Cada vegada és fa més necessari i hi ha obertura per generar diàlegs transrurals amb altres pobles i comunitats que afronten reptes compartits. Sumant forces i evolucionant la idea de la competència per la col·laboració i el mutualisme. Es generen doncs ecosistemes emergents capaços d'aprendre i nodrir-se entre els diversos elements que els configuren.
- e. **Les ganes de generar una narrativa compartida i esperança forta.** Com hem vist també amb els exemples exposats, no n'hi ha prou en generar prototips regeneratius. Aquests prototips ara més que mai han d'anar acompanyats d'una forta capacitat de generar narratives que connectin el que és *vell* amb el que és *nou*. Narratives que arrelades als nostres orígens més profunds, ens generin esperança i poder suficient per recordar, crear i regenerar les cultures en les que volem viure amb harmonia amb el nostre territori. N'és un exemple el **Festival Ilti**¹⁵, el festival rural d'evolució democràtica com un espai de celebració, creació de noves narratives i bioinspirat, o la xarxa internacional de **Communities for future**¹⁶, una xarxa té com a objectiu catalitzar la transformació impulsada per les comunitats i poblacions organitzades a Europa i més enllà.

---

15 Festival Iltir, el primer festival d'evolució democràtica rural de Catalunya (2023). <https://balkar.earth/iltirfestival/>

16 Veure més informació a: www.communitiesforfuture.org

Els patrons descrits ens donen informació útil de com ens podem posar al servei del sistema superior al qual pertanyem i acompanyar el procés emergent de canvi que ja estem experimentant. A la cultura k'iche', concretament a Totonicapán, Guatemala, tenen un concepte propi per descriure el seu model d'organització comunitària "Uchuq'ab Tinamit Chuwa Miq'inja' are ri K'axk'ol", que significa "el poder que tenen les persones es troba en servir a la seva comunitat". Aquest, és el principi que els guia i els defineix, la comunitat com l'espai on tothom participa i assumeix les seves pròpies responsabilitats (Andrea Ixchiú)¹⁷. Podem posar sobre la taula, la hipòtesi que els espais de governança comunitària tenen no només el potencial d'esdevenir impulsors de processos de regeneració territorial i cocreació de resiliència comunitària, sinó que també tenen el potencial d'esdevenir punts de sanació radicals.

5. De les polítiques de guerra, als espais per la creació de pau.

Evolucionar cap al nou paradigma que hem descrit requereix tenir la sensibilitat adient d'impulsar, nodrir i interconnectar les propostes i els sistemes emergents. La Leen Gorissen, citada anteriorment, exposa que *per tal de regenerar un espai o un lloc, la millor inversió que pots fer és invertir amb la resta i amb el millor de la resta*. Per tant, ens toca invertir en generar ecosistemes diversos, de solidaritat, diàleg i confiança entre aquelles comunitats i pobles que ja s'han despertat, transcendent els processos de guerra i obrint espai, per climes de pau. Sense oblidar que som territori, som aigua, som terra i som bosc. I en nosaltres estar el repte de reimaginar què significar ser part de la Terra i pertànyer a ella. Transformar les narratives dominants amb moviments anticolonials i crear models regeneratius de vida, justícia i dignitat que ens permetin viure en equilibri al planeta.

---

¹⁷ Andrea Ixchiú, activista guatemalteca, activa a organitzacions com Futuros Indígenas i Cultura Hack Lab. Consultar al següent enllaç: <https://www.culturehack.io/issues/issue-one-culture-and-the-anthropocene/we-are-nature-defending-itself/>

3

Diàlegs del món rural

Mireia Jiménez

Enginyera Geòloga i Hidrogeòloga, Participació social en Espais Naturals.

Marina del Bas

il.lustradora i organitzadora de tallers d'art.

Quan penso en l'ecofeminisme penso en allò que fonamenta la VIDA. Penso en la dependència i la interdependència que tenim les persones, doncs aïllades no sobrevivim. Tota persona necessita ser atesa durant el seu cicle vital, doncs estem encarnades en cossos vulnerables. A més, com que som éssers dependents del medi ambient, confiem en els recursos de la NATURA per sobreviure. Per tant, no estem deslligades de la Natura i els seus cicles. Els moviments ecofeministes expressen la necessitat de posar en el centre allò que sosté aquesta vida, les RELACIONS i les CURES que ens permeten existir.

Quan donava voltes a què podia escriure sabia que volia parlar de quelcom proper. De seguida em va venir al cap un grup de persones concretes: l'equip de govern del poble on visc. Per què? Perquè per mi, des del seu origen, s'han regit per una visió clarament feminista. Des del principi i d'una forma molt clara, han posat al centre les cures, les persones, la interdependència humana i la relació amb l'entorn natural.

Segons com jo ho percebo, aquest equip es va formar d'una necessitat imperant que sentien les persones que en formen part de CUIDAR el poble i la seva gent, en el sentit més ampli de la paraula. Cuidar partint de les necessitats que les persones que hi viuen manifesten, cuidar des d'establir

unes relacions properes, del tu a tu i des de l'escolta. Cuidar tenint sempre presents tot el ventall generacional existent, posant especial energia en aquells col·lectius que percebien com a més vulnerables.

La meva voluntat, al fer aquest escrit, era poder aterrar un concepte tan ampli com l'ECOFEMINISME en un context local i proper, que sentís a prop i propi. I posar de manifest, segons el meu parer, com l'ecofeminisme és present en aquestes accions sense que ens ho haguem proposat. Senzillament ha sortit, del tarannà d'aquestes persones i del context social que teníem al poble: un poble petit, sense serveis, cul de sac... però amb una socialització molt latent. La pandèmia i el confinament ens van fer fer una pausa que no vam triar i al tornar a obrir-nos ens va fer adonar d'aquells aspectes que volem i necessitem cuidar.

Per mi, l'ecofeminisme és posar en valor la cooperació, les cures i la interconnexió. És prioritzar la SOSTENIBILITAT, l'EQUITAT i el BENESTAR tant de les persones com del planeta. És fomentar una reconexió amb la Natura i desprendre's de la visió antropocèntrica que situa els humans com a separats i superiors a la Natura. És tenir una perspectiva global, reconeixent que els problemes ambientals i de gènere estan interconnectats. És celebrar la diversitat, reconeixent que les diferents visions poden tenir maneres úniques i complementàries d'entendre i interactuar amb l'entorn. És fomentar un enfocament inclusiu que valora i respecta diverses perspectives.

Així que vaig llançar la proposta i ens vam trobar un dimecres al vespre, a la sala de reunions de l'Ajuntament de Riudaura, a La Garrotxa. Un grup de 5 persones, enfeinades fins les celles, disposades a dedicar-me un vespre de tardor per escoltar-me i compartir. Vaig decidir que llançaria alguna pregunta, però que volia un diàleg no massa dirigit. Preferia no posar etiquetes ni marcar gaire els punts, doncs considerava molt més interessant escoltar-les i que certes coses que jo sentia o intuïa sortissin. I per mi així va ser: les cures, les relacions properes, el preocupar-se per les necessitats de la gent, millorar el benestar, el vincle amb l'entorn...

cada una d'aquestes coses, punts clau de l'ecofeminisme, va anar sortint i es va anar dibuixant en les converses. També van aflorar les emocions personals, el com vivien aquesta etapa de la seva vida, en el com es pensaven que seria i en el que està essent... manifestar-ho, compartir-ho, sostenir-ho com a grup de persones que estan en un mateix vaixell i cuidar-se entre elles...

Volco doncs en aquest escrit el que he recollit, ressaltant aquelles paraules que considero que tenen una relació directa amb l'ecofeminisme i que posen en evidència que, sense posar-hi una clara intenció, forma part del projecte d'aquest grup de persones.

Pregunta per trencar el gel: què us ha portat a estar aquí ara?

La voluntat que teníem era treballar pel POBLE, érem persones que ens coneixíem però no havíem treballat mai juntes. Tenim ganes de fer coses pel poble.

La primera cosa amb la que vaig pensar és amb la paraula SERVEI. Què puc fer jo al poble per ajudar una mica a tirar endavant (sortir de la queixa), a posar-se a dintre i canviar de perspectiva. Quan ets a dins veus les coses d'una altra manera i ho entens. Per mi va ser la idea de servei, donar el temps que tenia al poble.

Jo havia estat fora molts anys, i al tornar tenia ganes de fer coses, d'involucrar-me més amb el poble, però realment no sabia quina era la manera. Se'm va presentar la oportunitat i és el que faig.

Jo ho veia com un voluntariat (sempre he estat posada en coses així).

Malgrat no conèixer molta part de l'equip, sí que hi havia dues o tres persones que tenia molt ubicades en el meu territori, l'EDUCACIÓ, i això em va facilitar la decisió. Sabia que m'hi sentiria còmode i que parlariem el mateix llenguatge.

El tema de l'educació va ser un dels punts clau, tenim ganes de poder dir alguna cosa per cuidar el vincle amb l'escola.

Va ser poc rumiat i molt impulsiu.

Va ser molt de cor i poc de cap.

En aquell moment no sabíem el que ens implicaria el dia a dia, som noves i ens anem trobant situacions d'aprenentatge a mesura que ens succeeixen les coses. Tot és nou i tot@s som nov@s. I és cert que això fa que no et sentis apartada, estem tot@s iguals.

Crec que ha anat molt bé que tot@s fóssim noves i que fóssim molt@s. Hi ha moltíssima feina i és una tempesta d'EMOCIONS. Hi ha activitats que et fan capficar, en els que tu t'hi volques perquè tenen importància i creus que agradaran, i llavors ve poca gent, tenen poc èxit. Això a mi m'enfonsa. Et preguntes què ha passat, què no hem fet bé? I tens ganes de tornar-ho a provar, canviant coses, fent ajustaments, per veure si funciona millor. Tens clar que no vols tirar la tovallola.

Jo volia fer coses, pràctiques, actuar, fer coses concretes.

Sentíem gent del nostre voltant que tenia una visió no satisfactòria de l'ESCOLA per exemple, hi havia connotacions des de fora que eren negatives. Poder incorporar la visió de l'educació 360° (tots els agents de la societat intervenen en l'educació), que no només l'educació sigui a l'escola, si no fer coses compartides, anar més enllà. Un dels punts del programa i que hi hem incidit bastant és que, des de que l'escola nova és a on és, s'ha perdut el caliu, el contacte, la mirada generacional (que infants i vellesa es trobin pel carrer, a la placeta...). Hauríem d'intentar que l'escola entrés a formar part de la vida del poble. Com ho podem fer? Potser no és el punt més important, però a nivell de pell i emocions sentim que ens afecta d'una manera molt directa. La gent gran ens explica que abans sentien els infants pel carrer, que donava vida, i que ara no els senten. Això ens va fer prioritzar-ho encara més.

I sobretot busquem la COHESIÓ. Tenim la sensació que hi ha una segmentació, que de vegades el poble té funció de dormitori. Es feien coses però potser no estaven encarades a tothom, les propostes anaven dirigides a un públic concret. Llavors sentíem que feien falta activitats que ens poguessin aplegar a tot@s. Un dels punts essencials era el bar: és un lloc on tothom hi va, un espai de trobada global. L'estiu passat vam muntar la proposta del bar a l'aire lliure així improvisadament, amb poc temps. Segurament si ara hi tornéssim ho fariem diferent. De cares a l'estiu vinent tenim molts aprenentatges fets. Vam acabar mig malaltes de la intensitat requerida, s'ha de dir. Però va ser un xute d'energia...

Vam procurar que hi hagués DIVERSITAT en les activitats: per infants, familiars, musicals, de trobada intergeneracional.

Encara que visquem en un poble petit, hem de tenir les OPORTUNITATS que té tothom. De cares a l'any que ve, que ja tindrem més experiència i rodatge, esperem poder fer les coses més pensades i organitzades. La idea és donar VIDA al poble. El fet de donar suport al mercat també ens ho han agraït molt, necessitaven ajuda en la logística. El mercat és un lloc de trobada, fins i tot es queda per esmorzar.

La idea creiem és que ha entrat una mica d'aire fresc, noves maneres de fer... la gent del poble ho va veure com una oportunitat.

Lo que hi ha i funciona, ho deixem i reconeixem l'encert. El que fem és per sumar. No pensem que es tracti d'anar a destruir mai el que ha fet l'anterior equip, sinó afegir i sumar, busquem el plus que li podem donar. Agafar les coses a on estan i desencallar-les o tirar-les endavant, sense desvaler tota la feina que hi ha feta al darrere.

I una visió a projectes més de caire ambiental?

El projecte de la depuradora ja estava molt encarrilat per part de l'equip anterior. Nosaltres hem hagut de solucionar entrebancs del dia a dia, però molta feina ja estava feta.

El tema de la via verda es troba en una part inicial, amb un seguit d'alternatives. L'objectiu és afavorir la mobilitat al poble, per cuidar a la gent.

També hem apostat per fer campanya i pedagogia en relació a la SENSIBILITAT cap als animals. Animals de companyia, de granja, salvatges... volem trobar maneres de cuidar tot això, el seu benestar.

Aquest estiu també hem tingut una prova pilot amb els gorgs, teníem un informador, hem estat constantment presents per a solucionar incidències i cuidar aquests ESPAIS NATURALS.

Al dia a dia hi ha tantes coses, és tant el volum de feina, que m'adono que no hem tingut el moment per pensar i fer valoració. Poder fer una recopilació i veure què hem fet, quins aprenentatges n'hem tret... m'adono que és molt important poder-ho fer. Hem fet moltíssimes coses i és interessant tenir l'espai per a poder reflexionar i avaluar. Però el dia a dia, ens fa perdre la visió global. Mira, ens ha anat molt bé que ens donessis aquesta oportunitat, de parar i conversar. Ara mateix si no estarien resolent punts, apagant focs...

Una cosa essencial, i que ja vam demostrar abans d'entrar però perquè així ho creïem, és partir de les NECESSITATS de la gent del poble. No partir del que nosaltres ens agradaria, si no veure quines necessitats ens manifesta la gent, quins interessos té. I a partir d'aquí, estirar el fil.

Per saber-ho vam iniciar un procés de contactes amb la gent, per poder crear el nostre programa de propostes. Va ser molt llarg i hi vam dedicar moltíssimes hores.

Tot això va començar quan ens van tancar el bar i què fèiem, doncs jo amb les meves amigues cada divendres quedàvem per sopar a casa d'una o a casa de l'altra i aquí s'hi afegia altra gent, un dia uns i un altre dia uns altres... i tothom deia que era un desastre, doncs només et trobaves amb qui volies quedar. Vam tenir la sensació de la fase final del confinament, en la que començaves a veure la llum però només quedaves amb el teu entorn proper i pensaves, ostres, i tota la resta de la gent del poble? No ens agradava, sentíem que havíem de fer alguna cosa. I amb aquestes converses ens vam anar engrescant fins que un dia ens ho varen venir a proposar des de fora: per què no feu un grup i us presenteu a les eleccions pel poble? I aquest grup va anar creixent, creixent, creixent... fins a ser 15.

A mi em van encaramel·lar amb una paraula, recordo que em van dir "hauries de dedicar-te al poble i mirar si podem fer activitats d'educació" i jo de seguida em vaig animar (el que deia de la impulsivitat). Però no em pensava que tocaria tantes tecles i que el ventall seria tan ampli. Al sentir educació no m'ho vaig pensar gaire.

Lavors vam anar pensant en diferents persones, que tinguessin perfils molt diferents, per tenir DIVERSITAT de mirades i experiències. Vam voler que fos obert: per nosaltres no tenia sentit agafar 15 persones del teu entorn proper, que ja coneixes i ja et coneixen, consideràvem que esdevindria un cercle tancat. Reconeixem que la gent gran ens ha costat trobar-la, i als molt joves també. En tenim, però en minoria... ens ha costat.

I pel que fa al procés, la idea clau que ens guia: treballem pel poble i amb el poble. Com ho fem? Preguntarem per les demandes i interessos que hi ha. Parlant amb la gent ens hem adonat de les necessitats i de les emocions que hi ha amb aquesta necessitat: recuperar la Tornaboda a la plaça, el vïncle a l'escola per sentir els infants i la vida als carrers... Cadascú veu allò seu, el que volem, però hem volgut recollir les visions de tothom. Hem anat a trucar totes les portes, a parlar amb tothom, moltíssimes hores però una feina molt bonica. Vaig contactar i conèixer a molta gent amb la que no m'havia relacionat. El que ens va sorprendre molt és que tothom ens

va obrir la porta, tothom tenia ganes de parlar i et transmetien agraïment i hospitalitat. Va ser llarg, però la gent ens ho va posar molt fàcil, i va ser molt agraït. I també vam tenir qui ens va dir: no us votaré, però us escolto i nosaltres també igualment, el vàrem escoltar i vàrem recollir les seves impressions. Nosaltres volíem sentir la veu de la gent, independentment del que fes o opinés.

No vull sonar “hippie-flowers”, però jo ens veig com un grup de veïn@s, no tan com a gent que està en la política, que fem equip. Acabes treballant junt@s i fent VINCLE i t’adones que tens gent al teu costat que vol fer com tu i aquesta part, la de sentir-te que ets part d’un grup i que tens suport, és molta maca.

També m’empeny potser aquesta part més idealista que et fa dir “coi, ens queixem de tot plegat i pensem com creiem que haurien de ser les coses”, aquesta part que et fa pensar que en un poble petit com aquí hi ha coses al teu abast que pots fer per canviar-ho. I penses: va, anem a provar, és possible fer-ho? Provem-ho! A veure què passa...” i jo de moment estic content perquè tinc la sensació que realment estem fent feina i que podem fer moltes coses. M’he adonat que es pot intentar i que també, al ser un poble petit, t’ho pots fer i sentir com més teu.

Al ser un poble petit el sents PROPER, sents que és més fàcil que es converteixi en una realitat. I coneixes la realitat que t’envolta, és molt propera, per tant en part et sents coneixedor@ del que passa. És bonic també per això: potser no puc plantejar grans projectes, però puc portar a terme coses petites que em sento capaç de fer i anar avançant. I és molt gratificant quan algú et diu “oh, que bonic això”. Qualsevol acte, qualsevol detall... aquests retorns en positiu... t’omplen i et fan sentir que estàs en bon lloc. I també crees i reforces vincles amb la gent, perquè hi interactues i tot és proper. Aprenem a tenir converses en confiança, clares, amb les que ens sentim còmodes. I parlar amb la gent amb paraules de tu a tu, un llenguatge proper, saber-nos explicar per a que s’entengui el que fem. Creiem que això, una bona COMUNICACIÓ, clara i respectuosa, és molt important.

Amb el temps que porteu... Què us imaginàveu? Què heu après?

Jo estic aprenent a TOLERAR la frustració, és quelcom que porto malament, sento que tot sempre m'ha de sortir bé i això em costa molt. Però hi ha gent dins del grup que t'ajuda i et fa veure les coses des d'un altre angle: et COMPARTEIXEN la seva visió i interpretació i això t'ajuda a obrir-te. És un aprenentatge molt important.

Hem après que no tot és urgent i que la gent demana amb immediatesa. Hem après a prioritzar, què pot esperar i què no. Amb això encara anem una mica sobrepassades. Però ens hem de posar la obligatorietat d'APRENDRE, perquè si no acabes molt alterada i cansada. I també aprendre a fer més previsió, ens atrapa sempre el tren.

Penso que també el que ens imaginàvem era una cosa, o com plantejàvem la manera de treballar a nivell d'equip, la realitat després et demostra que no és tan fàcil arrossegar 15 persones, que cadascuna té la seva vida (famílies, feina...) i les ganes de fer varien segons les prioritats i disponibilitat de cada una... i te n'adones que no és fàcil. En un principi ens plantejàvem les reunions on hi fóssim totes i la realitat et demostra que és complicat, tot i que en un principi tothom ho deia (que hi hauria aquest repte), i ara ens plantejem com podem reformular-ho, com podem organitzar-nos per poder seguir amb la filosofia i manera de pensar que vam definir al principi. I com ho podem transmetre. I ho entenem: són dedicacions que fas quan tu acabes de la teva feina, quan ja has fet el que la teva família necessita... i això és un condicionant i no és gens fàcil.

M'he adonat que fan falta moltes hores de dedicació, si vols posar-hi hores és com un pou sense fons que no s'acaba mai. No diràs mai un "ostres, avui no tinc res a fer...". el que passa que no és la teva feina i li dediques el temps que pots i has de trobar l'equilibri entre aquesta tasca i el que et dona de menjar.

Creiem que el caràcter hi fa molt i has de saber trobar l'equilibri, en tots els aspectes. Saber veure quins límits poses i fins a on pots donar, per a que no se't mengi.

La singularitat que tenim és que és un ajuntament molt petit on els regidors i les regidores ho han de fer tot i no tenim persones tècniques. D'altres ajuntaments flipen amb la feina que hem d'assumir: en aquests ajuntaments els regidors i regidores decideixen, però no executen res. I aquí, ho fem tot. Podríem fer una setmana d'intercanvi, que un equip de govern d'un altre ajuntament més gran vingués aquí i nosaltres al seu. Per provar-ho. No per canviar-nos nosaltres, si no perquè la resta veïés el que implica estar en un ajuntament d'un poble tant petit. En el nostre cas has de tenir un coneixement complert de les coses. Sempre hi haurà qui t'ajudi, però tu ho has de repassar i entendre perquè te'n sents responsable. Això sí que sentim que és un aprenentatge molt gran. Amb el tema de gestió econòmica, per exemple, sents que és molt seriós perquè estàs gestionant molts diners i diner públic. Necessites tenir bons coneixements per sentir-te segur@ amb la gestió, doncs és una gran responsabilitat.

A mesura que coneixem la resta d'ajuntaments de pobles de la comarca i anem fent comparatives, ens n'adonem que el nostre és un poble molt únic.

Pel balanç de 100 dies jo diria que hem fet moltes coses, algunes encertades i d'altres no. Però sento que ens hem de creure els encerts i posar-los en valor, no podem anar amb por i tenint presents només els errors. No podem anar carregant els sacs a l'espatlla, perquè al final no aixecarem el cap. I el que hem fet malament és per falta de rotatge i tenim clar que a la propera hem d'aplicar els aprenentatges i millorar.

Per exemple en com estem organitzades, per comissions. Doncs tenim visions diferents de les comissions, jo penso que el treball en equip que t'ofereixen està molt bé, però se'ns escapa la globalitat, que sento que no tractem. Ets especialista de la teva comissió, però moltes coses són globals que queden soles, qui les toca? Jo les puc tocar, però passo a fer-ho de manera individual. I aquest no és l'objectiu.

Hi ha temes que no són de cap comissió específica, però alhora són de totes les comissions. Jo ja m'imaginava l'organització de les comissions

tal i com ho tenim, però també m'imaginava que tota la gent que es va apuntar hi estaria molt implicada. I això, al dia a dia, no ho sento tant. No veig la potència que m'esperava... Aquella espurna que hi havia abans d'entrar s'ha apagat una mica i ara el que estem pensant és com ho fem per a que això torni a pujar fort.

El fet d'obrir-nos i buscar col·laboració i suport amb persones que no són pròpiament del grup ens ha funcionat molt bé però potser no ho hem fet tant com vam dir que ho fariem. Ens semblava fàcil i hem vist que no ho és tant...

També hem anat a parlar amb d'altres ajuntaments a fer una mica de coneixement en general, empapar-nos de la resta d'experiències. L'objectiu era crear, cuidar i mantenir relacions. Teníem clar que volíem cultivar la bona avinença amb d'altres ajuntaments. No ens fa vergonya preguntar i demanar consell: hem preguntat molt. Aprendre de la gent que ja té rodatge és molt enriquidor i positiu.

... alguna cosa per tancar?

A mi em queda per dir una cosa respecte el tema del gènere, el que em toca com a alcaldessa dona, és que vam decidir que ens afegiríem a les diferents campanyes que fan referència als drets de les dones, i ho hem fet i les hem anat seguint, i també hem anat celebrant els dies senyalats en relació al feminisme i per nosaltres és molt important fer-ho. A nivell super personal, he viscut que és una mica complicat ser dona i ser alcaldessa: les ganes hi són moltes, però sento que no se m'ha entès al ser mare, alcaldessa i mestra, tot alhora. De vegades m'han fet sentir que tot no pot ser. M'ha costat aconseguir compatibilitats (reduccions de jornada) i ho he trobat complicat.

Tinc ganes que arribi aquell moment en que ja ho tingui tot més per mà. Sento que ara estem tancant una etapa en la que estem acabant feina ja

començada i tinc ganes de sentir que conec bé el que faig i que em puc servir de la meua pròpia vivència. Sentir més la tranquil·litat que et dona la seguretat quan fas una cosa que has escollit tu i que vols fer perquè tu ho has decidit, pensant en el poble i la gent. Ara anem encara apagant focs.

Volem començar la nostra etapa, perquè ara estem encara arrossegant l'etapa anterior.

Sí, arribar en aquell punt de sentir-te còmode i conèixer el que fas, saber gestionar perquè ja ho has fet i n'has après. Encara hi ha moltes coses que volem fer però no podem aplicar perquè estem dedicant els esforços i el temps en coses pendents.

Desfruitar-ho una mica més, ara ens preocupem per saber com aniran les propostes que anem fent.

Quan algú se t'acosta i et diu "quin acte més bonic", o un "m'ha agradat molt", penses: que bé, anem per bon camí!

Vull pensar que el que mou aquest grup de persones en aquest raconet de món i la seva manera d'entendre les cures i el seu entorn social i ambiental existeix en molts d'altres indrets i que són aquestes iniciatives les que ens ajudaran a encarar els reptes socioambientals que ens envolten.

Penso que posar al centre les veus i les experiències des de la perspectiva femenina és crucial no només per entendre l'ampli ventall d'impactes del canvi climàtic, sinó també per identificar les solucions de justícia climàtica més efectives. Tanmateix, posar fi a la crisi climàtica requereix transformar els sistemes: això comença per garantir que les dones tinguin un accés just als poders de decisió, que es respectin els seus drets i les seves oportunitats, alhora que es distribueix de manera equitativa la responsabilitat de tenir cura de les nostres societats i dels ecosistemes dels quals formem part.

4

De sequeres i solastàlgies

Llorenç Planagumà

Doctor en Geologia, Participació social en Espais Natural.

Marc Planagumà

Fotògraf.

Des de fa setmanes, mesos,... els rius a la Garrotxa llangueixen, la causa és evident ja que plou però plou poc i alhora necessitem més aigua per regar, per produir i per viure. Aquesta adversa situació provoca que quan ens adonem que indrets coneguts i freqüentats habitualment s'assequen o tan sols queda un escàs fil d'aigua ens provoca angoixa, estrès i un immens cràter existencial. Les sequeres històricament recurrents vora el mediterrani seran cada cop més freqüents i tindran un impacte significatiu en les emocions de les persones i a aquest estat d'ànim se li ha donat un nom: solastalgia. I és que la falta d'aigua, l'escassetat de recursos i el deteriorament ambiental en els nostres rius generen estrès, ansietat i frustració en les comunitats afectades que es deriven en sentiments d'impotència, tristesa i desesperança al veure com una part del seu paisatge es transforma.

N'hi ha que des de ja fa uns mesos estem en aquesta situació al observar trams fluvials i fonts que s'han assecat. I és que quan ens passegem per indrets rutinaris i percebem la manca d'aigua que de manera habitual hi circula ens envaeix impotència i tristor. La sequera d'aquests darrers anys a la Garrotxa és colpidora, no per la seva arribada imprevista sinó per ser la que marcarà el principi d'una manera de relacionar-se diferent

amb l'aigua. Veure trams del riu Fluvià secs com la zona dels Tossols a Olot, on va néixer el Club Natació Olot, del bramant Gurn a Sant Privat d'en Bas, del sempre constant Brugent a Sant Feliu de Pallerols o trams que mai havíem vist secs del intermitent Llierca és colpidor.

Sabiem que l'escalfament global que hem accelerat ens duria a realitats desconegudes que mai hi voldríem transitar. Les sequeres, cada cop més freqüents n'és una. Cal refer-se col·lectivament d'aquest cop emocional i ja pensar en l'adaptació. Si deixem de ser una comarca on brollaven les fonts, els torrents i els rius tot l'any amb el miratge compartit que n'hi havia per tothom, ecosistemes, agricultura, indústria i domèstic, per ser un territori que comença a perforar pous cercant aigua en el nostre subsol, com ja fa anys han fet comarques localitzades al sud del nostre país. Si això passa, que de ben segur que passarà i aquests 2022 i 2023 en són la prova, també ens cal adaptar-nos-hi i no sabem cap adaptació millor que ajustar el consum a les disponibilitats que té el territori per quan vinguin les altres sequeres. Però saber quina disponibilitat tenim no és fàcil, cal el coneixement del funcionament dels nostres aqüífers i rius i cal una nova cultura del aigua. L'adaptació no és possible si als programes de seguiment i recerca, a part de difondre'ls entre la societat que conviu amb l'aigua, no hi participa marcant els objectius de la gestió de l'aigua. Les sequeres futures i l'adaptació de tot l'ecosistema, societats incloses, només serà possible si volem superar aquesta soslalstalgia que ara ens inunda a partir del coneixement científic i la participació ciutadana, és a dir, amb programes de seguiment i recerca basats en la ciència Ciutadana com a germen per democratitzar el coneixement i la ciència que es produeix, per tal de parlar de l'aigua des d'un enfoc a la Garrotxa basat en drets, ecologia i justícia social.

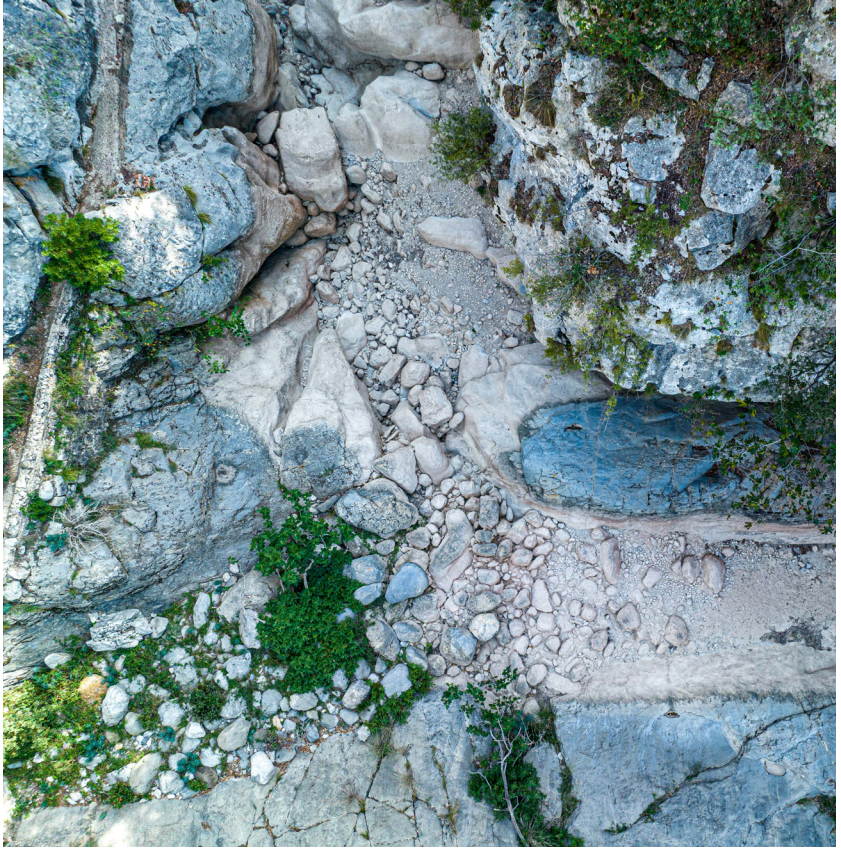

5

Entrevista a Eva Martínez, periodista i activista local.

Eva Martínez

Periodista i activista local, Resideix a Espinavell-Molló-Ripollès.

Entrevistador: Àlex Casademunt

UAB, Governança en el Medi Natural.

President del CST.

DIUMENGE 8 D'OCTUBRE DE 2023

Eva Martínez-Picó s'afanya entre la cuina, la botiga i el restaurant Can Jordi i alhora és la responsable del refugi per a excursionistes creat aprofitant les antigues escoles d'Espinavell, un petit poble de la comarca del Ripollès.

Periodista de formació que va treballar en molts gabinets de comunicació, un dia va decidir marxar de Barcelona i va descobrir Espinavell, on viu des de fa onze anys. Com ella mateix diu: "Tu fas que les coses passin".

L'Eva va decidir quedar-s'hi i reobrir un petit restaurant on fa de cuinera, cambrera i del que faci falta i especialitzar-se en la carn de poltre, bestiar que es cria a les muntanyes que veu des de casa seva. Incansable, amb els altres hostalers de la comarca ha creat una plataforma que ofereix des de serveis turístics de qualitat que inclouen excursions de descoberta de la natura i del patrimoni de la vall de Camprodon.

“El món és a dintre, no a fora” ens diu, en referència al seu gran món interior i al fet d’estar sola molts dies, ja que l’Àngel, la seva actual parella, és un ramader molt enfeinat amb les seves eugues i vaques. (Viure als Pirineus, 23/05/2016)

Entrevistador : *Com a dona, i com a dona que prové de la Ciutat que creus que has aportat al poble i a aquest territori?*

Crec que he aportat moltes coses al territori, però no tant pel fet de ser dona i de ciutat sinó per la meva forma de ser. Sóc una persona inquieta i curiosa i crec en les “grass roots”, en la feina des de baix. El meu pas per les administracions (Ajuntament de Barcelona, Administració de Justícia, Nacions Unides...) crec que també ha estat important per a la meva trajectòria posterior. M’ha donat eines per a les tasques que després he desenvolupat a la Vall.

Una primera tasca que considero molt important ha estat la de fer de tècnica de desenvolupament local a la Mancomunitat de la Vall de Camprodon. Això va ser l’any 2005, si no recordo malament. Considero aquesta tasca important perquè va permetre canalitzar molts recursos per a fer coses que mai no s’havien fet abans a la Vall de Camprodon. El compromís d’elaborar la “Carta del paisatge” (Observatori del Paisatge de Catalunya) va servir de revulsiu per a fer moltes altres coses. Va ser, per exemple, el moment fundacional del “País d’Art i d’Història”, el segell de qualitat que atorga el ministeri de cultura francès a ciutats o territoris; en aquest cas a un territori inter fronterer (Ripollès/Vallespir). Aquest segell de qualitat no necessàriament serveix per a la promoció turística però acredita l’interès històric i artístic d’un determinat territori. Això em va permetre treballar amb la meva homòloga a Prats de Molló, l’Aurèlia Greiveldinger.

Un altra activitat que voldria destacar és la de treballar per les entitats de la Vall. En aquell moment va semblar necessari que les entitats internalitzessin uns serveis de secretaria per tal de dedicar els esforços

a tasques més substantives. Com que vaig treballar a la Secretaria de la Societat Catalana de Comunicació Entitats i amb moltes entitats que pengen de l'Institut d'Estudis catalans era l'ocasió per a aprofitar aquest bagatge i posar-lo al servei de la Vall. Va ser l'oportunitat per a coordinar totes les entitats que volien aplegar-se i mancomunar aquests serveis (Cuiners i cuineres de la Vall, Grup de muntanya, Entitats de Comerç, Propietaris de finques rústiques, ADF, etc...). Llavors es va demanar a la Mancomunitat de Municipis de la Vall com es podia finançar aquesta tasca de secretaria. La Mancomunitat ho va demanar a la Generalitat i aquesta va crear una plaça per a una Oficina de Desenvolupament Local; aquesta ODL havia però d'assumir també l'elaboració de la Carta del Paisatge.

La creació d'aquesta ODL va significar un revulsiu ja que tots els ajuntaments varen estar molt engrescats i anaven a l'hora. Al final es varen fer moltes coses que no estaven previstes, com ara una borsa de treball. Els ajuntaments varen assumir el cost de l'oficina, varen alliberar la meua plaça de tècnica i en varen crear na de gerent. Al cap de sis mesos ja tenia 6 persones treballant amb mi amb un pressupost espectacular.

Entrevistador: *Creus de et va afavorir el fet de no ser de la Vall?*

Al no ser de la vall no tenia llasts; era una persona neutre que no tenia una família que es feia amb uns i no amb uns altres; això em va donar més llibertat i valentia. Una de les tasques importants en aquest període va ser la de pressionar per a la creació del Parc de les Capçaleres del Ter i del Freser. Cal dir però que ja abans de la seva creació vaig començar a organitzar activitats al parc, com les sortides “un tast de Parc” . Penso que les “figures” no fan la cosa i els valors del Parc ja hi eren abans de la seva declaració.

Una altra activitat que vaig engegar va ser la de les Cuines de la Vall; amb en Jordi Soler de l'hotel Calitxó, en Jordi del restaurant Can Gepet, en Xavi Rigat del Pont Nou, la Fransina...Aquesta activitat no es va fer amb una

finalitat corporativa (afavorir aquests establiments) sinó divulgativa; donar a conèixer la cuina del territori amb productes de proximitat (trufes de la Vall, carn de poltre, etc...).

En el fons me'n adono que del que es tractava era de comunicar, i això es o fer de moles maneres i una d'elles és cuinant...

També vull esmentar la rehabilitació del refugi dels Estudis a Espinavell que estava en ruïna. Vaig parlar amb l'alcalde i es va redactar un pla d'usos per tal d'aprofitar aquest espai i oferir-lo al poble. També va servir per a treballar amb el grup de muntanya i la Federació d'Entitats excursionistes i, per exemple, es va redissenyar i homologar un GR que abans passava per la carretera. Amb el refugi en marxa es programen activitats com les curses i marxes ("Domini d'Isards", "Cursa de les Dones", "Marxa del Parc"...).

Entrevistador: *També tinc entès que has fet d'activista cultural.*

Una cosa que vull destacar és el cicle de música de capella (a església d'Espinavell). La idea va sorgir entre uns quants per tal d'arreglar l'església d'Espinavell. Es va muntar un cicle de quatre concerts amb el que es varen recaptar uns 600 euros i es varen destinar a rehabilitar l'església. Però llavors ens vàrem adonar que l'activitat per ella mateixa ens agradava i vàrem voler continuar amb els concerts. I engany farà set anys que es fan concerts a l'església d'Espinavell. I es fan amb un cost mínim ja que "ningú" cobra, ni el dissenyador dels cartells, ni les persones que venen els tiquets, etc...Hi ha qui diu que li fem la feina al Bisbat que és el propietari de l'església. El titular de la propietat (Bisbat) no ve mai. L'església és dels que la fan servir. Jo sóc atea i en canvi sóc la majordoma de l'església. A mi em fa feliç veure com a les àvies se'ls eixampla el cor quan veuen l'església arreglada...

Entrevistador: *Sé que també has fet feina d'arxivera per a recuperar la història d'Espinavell...*

Estic acabant un llibre sobre la tria de mulats. He rescatat la història d'aquesta fira tan important. Es tracta de la història d'una activitat ramadera (sector econòmic) però també d'una transició social en una societat de muntanya. Va ser l'Ajuntament el que em va encarregar escriure aquest llibre. La idea era que sortís per la Tria de mulats (13 d'octubre) però al final sortirà per Sant Jordi.. Jo que sóc periodista però que m'havia dedicat a coses tan diferents sembla que m'he tornat a enamorar de la professió. Tinc moltes ganes d'escriure sobre la societat rural: és l'únic sector que no ha passat per la revolució industrial ni ha passat les crisis econòmiques, que viu protegit, com en una mena de bombolla però que en canvi es veu sacsejat per l'anar i venir dels urbanites, sotmès a la influència i als gustos de la societat urbana... Però com que detecto les meves mancances en formació històrica (a Periodisme no la veig rebre) m'he matriculat a un Màster d'Història Contemporània de la UOC.

Estic molt interessada en descriure aquesta societat rural i de muntanya, que ara amb el meu actual marit, que és ramader, començo a conèixer millor. A mi em costa d'entendre i alhora em fascina la manera que tenen de viure, sense acumular ni objectes ni gairebé, com qui diu, records...Els ramaders i la gent de muntanya són molt austers i realment viuen amb el just.. Viuen en ells mateixos...Són l'essència del que ha estat el sector primari. La nostra identitat es construeix en base al que acumulem (objectes, records...); en canvi, per a ells la identitat és col·lectiva (en referència a la família o la nissaga); és com si encara no haguessin fet el procés d'individuació. La individualitat està menys desenvolupada que a la ciutat.

Entrevistador: *Com a dona que ha vingut de fora has tingut més dificultats al poble?*

No, perquè de seguida em vaig guanyar el poble quan vaig obrir la botiga (Can Jordi) perquè llavors el poble va deixar de ser un poble dormitori per a passar a ser un poble normal. En general no he tingut problemes amb la gent perquè sempre he estat molt oberta i m'he comunicat amb tothom... Aquí es tracta d'intercanviar favors; si sembres sempre recolliràs més d'hora o més tard...

Entrevistador: *Creus que és important la mirada de la dona en el món rural?*

En el món rural les dones han fet sempre el treball reproductiu. Però compte! Si bé és cert que es tracta d'un patriarcat molt explícit la realitat és molt diferent. Si posem per cas la família del meu marit, és evident que l'hereu va ser l'avi i que l'avia no té res. Ara bé, tothom és molt conscient que la casa és com és perquè l'avia s'hi ha posat: ha gestionat les reformes, ha estalviat els diners per a fer-les, etc... De portes en dins tothom reconeix la tasca de l'avia, sense la qual la casa pairal no seria la que és...de portes enfora són els homes els propietaris i els que determinen el futur de les explotacions... Es tracta, en definitiva, d'un fals matriarcat o d'un matriarcat ocult. Sembla però que les coses van canviant i cada dia és més visible que les feines, al món rural, es poden intercanviar: les dones menen els tractors i fan de ramaderes...Cada vegada són més protagonistes: per exemple, la Raquel Serrat, que viu a Queralbs, és la representant del sector boví a Unió de Pagesos; junt amb ella vàrem agafar la gestió telemàtica de les explotacions ramaderes. La Generalitat va pensar que això aniria per llarg i es varen sorprendre de la rapidesa en que es va fer. Les dones avui tenen els mateixos recursos que els homes per a fer aquestes tasques. El problema és que això encara és poc visible. Les dones són fonamentals però són invisibles. Cada vegada hi ha més dones que són titulars de les explotacions....

Cal trencar amb la visió ingènua que tenen els urbanites sobre el món rural...el fet que hi hagi més dones tècniques, més dones veterinàries, més dones gestores farà que vagi permeant aquesta mirada femenina en el món rural.

Entrevistador: *En relació a l'ecologia la dona aporta un valor afegit?*

Això depèn de les persones. El gènere no és determinant. Amb el tema de la ramaderia ecològica, per exemple, el meu marit va ser dels primers a fer-ho. Cada vegada hi ha més gent que es posa en el món ecològic perquè és una etiqueta, no tant per valors sinó perquè és una garantia per a vendre els productes. També cal dir que ara els ramaders pugen ben formats, han fet estudis i saben que les coses s'ha de fer bé; van tots alineats en aquest sentit.

Entrevistador: *Vols afegir alguna cosa més?*

Sí, voldria afegir un parell de coses. Són coses que trenquen una mica amb la tradició.

La primera va ser en període de pandèmia. Els xais es feien gran perquè s'havien trencat els circuits de comercialització i no es podien vendre a les botigues. Llavors se'm va ocórrer fer un post a Facebook, explicant que teníem xais ecològics que es portaven a escorxadors ecològics i que es podien comprar directament. Al final, comptant totes les despeses, obteníem el doble de beneficis que amb la venda normal. El fill del meu marit va considerar que valia la pena fer-ho encara que es recuperessin els circuits habituals de venda...

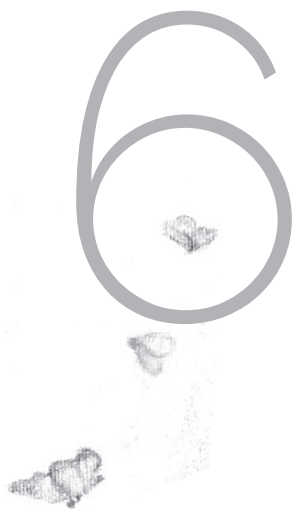
L'altra exemple de trencar amb el que sempre s'ha fet, és el de l'aprofitament de la llana de les ovelles.

Entrevistador: *Com també va fer la Vanessa Freixa al Pallars amb el l'Obrador Xisqueta, no?*

Sí, amb qui tinc una bona relació. En el meu cas no es tractava tant de pagar a un preu just la llana d'ovelles de raça Xisqueta d'un seguit de pastors i pastores que encara conserven aquesta raça, sinó d'aprofitar la llana de les ovelles de l'explotació ramadera del meu marit. Malgrat les dificultats que he tingut per a trobar qui tractés la llana (només una empresa a l'Ariège i una altra a Conca!) crec que ha valgut la pena fer ho i té el valor d'aportar una idea nova en un món tan tradicional. Generacions i generacions que s'han dedicat a la ramaderia ovina al Ripollès i mai se'ls havia acudit aprofitar la llana de les ovelles!

Moltes gràcies, Eva!

Les cures i la facilitació: eines al servei del territori i la comunitat

Anna Boix, Anna Espadalé i Anna Galí

Sòcies de la cooperativa Fil a l'Agulla, facilitadores i formadores des de la perspectiva de la facilitació orientada a processos.

Per nosaltres **incorporar les cures vol dir tenir més sostenibilitat organitzativa o sigui, cuidar les persones al mateix temps que cuidem els resultats i el propòsit de l'organització o grup**. Cuidar el COM fem les coses a més del QUÈ fem. Quan parlem de cures incloem 8 àrees que al llarg dels anys d'experiència hem vist que és important tenir en compte: la visió/propòsit, la cohesió, el lideratge i l'ús del poder, l'organització interna i la governança, la gestió de conflictes, la gestió de la discriminació, la comunicació i el feedback, i la gestió de l'estrès.

Aquest plantejament que posa el focus en les cures està totalment inspirat en els feminismes¹, i en la idea i pràctica de donar igual valor i importància a les dones i persones amb identitats dissidents així com als aspectes més tradicionalment associats al món femení com la subjectivitat, les emocions, les relacions, etc.

La facilitació orientada a processos és una metodologia que ens ofereix actituds i eines per acompanyar la transformació i els canvis, inherents a

---

¹ Ètica de la cura. Carol Gilligan. L'ètica de la cura defensa la idea que l'eix de la societat sigui el benestar social i no el capital.

la vida, a partir de seguir les experiències moment a moment. Es basa en el pensament ecològic i la democràcia profunda, entenent que els sistemes vius són xarxes intrincades de relacions entre diferents parts, i que per donar suport a la resiliència de la vida el que cal és atendre les relacions perquè aflori la saviesa que el sistema té. És a través d'escotar les veus, de gestionar conflictes afavorint la comprensió de totes les parts que trobarem punts en comú i respostes als reptes.

La nostra particular manera de ser ecofeministes, doncs, és a través de la facilitació i les cures i la gestió democràtica.

Quin ha estat el nostre camí en aquest tema

A la nostra cooperativa la perspectiva feminista ha estat present des de l'inici perquè és justament el que ens va unir a fundar la cooperativa ara ja fa catorze anys, la voluntat de treballar per una societat igualitària i lliure de violències així com trobar altres maneres de gestionar els conflictes. Ens hem dedicat a la coeducació i la prevenció de violències a les escoles i a la comunitat educativa durant tots aquests anys i ara ja en fa més de 10 que acompanyem grups i organitzacions de tota mena a ser més conscients de com estan, gestionar conflictes, identificar quines són les seves dinàmiques internes, com estan les seves relacions, etc.

L'interès més vinculat a la part ecologista o de consciència de relació amb l'entorn i el territori havia estat una veu present a l'equip des de l'inici, però no li havíem posat el focus ni l'havíem integrat amb la resta fins al cap de deu anys, el 2019, que vam fer el primer fòrum obert al voltant de la pregunta: *Quina relació tenim amb la Terra? Com vivim en el món que és casa nostra?*² Com vam dir llavors, el fòrum obert va ser la primera aproximació com a cooperativa envers el tema del canvi climàtic i de la situació mediambiental a escala global i local. Era el moment en què va començar

---

2 <https://filalagulla.org/2019/05/sembrar-de-nou-relacio-terra/>

una mena de despertar en la nostra societat occidental amb relació a aquest tema i es va començar a parlar d'emergència climàtica gràcies a la pressió de la comunitat científica i de moviments socials diversos. Això i la pandèmia de la covid-19 ens va ajudar a incorporar més la mirada ecofeminista i entendre'ns encara més vulnerables³, interdependents i ecodependents, entendre que per sobreviure les persones ens necessitem entre nosaltres i també necessitem relacionar-nos amb la natura. O, encara més, necessitem saber que **som natura**: sense arbres no respirem, sense bacteris no digerim.

Tota aquesta presa de consciència va anar junt, i es va amplificar, amb la incorporació de sòcies a la cooperativa provinents d'entorns rurals i la progressiva descentralització de Fil a l'agulla cap altres territoris de Catalunya amb especial incidència a terres gironines i la Catalunya Central. Aquest procés ens va obrir la mirada cap a l'eix urbà-rural i en com ens volíem relacionar amb el territori. Durant el 2022 vam organitzar una jornada interna per reflexionar sobre la nostra relació amb el territori, revisar-nos a dins el nostre urbanocentrisme i explorar maneres per ser més sostenibles com a cooperativa⁴.

També el camí que estem fent per anar incorporant la mirada decolonial i prenent consciència i responsabilitat de la supremacia blanca en nosaltres i les nostres cultures organitzatives i relacionals, ens ha obert les portes a conèixer altres cosmovisions en les quals inspirar-nos, que promouen relacions sostenibles, basades en el principi de reciprocitat.

Tot plegat ens ha portat a incorporar **la relació amb l'entorn** com una àrea més de les cures quan acompanyem organitzacions per tal de contribuir a fer que els grups i comunitats tinguin en compte en el seu propòsit i valors no només el benestar de les persones sinó també l'impacte que tenen a nivell social i ambiental i es plantegin a fons de quina manera es volen relacionar amb la seva comunitat i amb el territori que els envolta.

---

3 <https://filagulla.org/2020/03/la-vulnerabilitat-que-ens-interconnecta/>

4 <https://filagulla.org/2022/02/revistem-la-nostra-relacio-amb-el-territori-sostenibilitat/>

Aquesta és una àrea en la qual continuem aprenent especialment també a dins mateix de Fil a l'agulla, conscients que ens queda camí per recórrer encara per anar incorporant més aquesta mirada.

Durant aquests anys hem elaborat diferents manuals de cures i gestió democràtica adreçats a cooperatives, comunitat educativa, comunitats intencionals i, molt recentment, un dedicat a les organitzacions del tercer sector. En aquest article volem compartir amb vosaltres algunes idees sobre cures i gestió democràtica, des de la facilitació orientada al procés, en el marc comunitari i territorial.

Cures i gestió democràtica al servei del territori i la comunitat

1. Propòsit o visió

Escollir cosmovisió. Fer el canvi de paradigma

Quan parlem de cosmovisió estem parlant de la comprensió que tenim sobre la vida, el terra comú d'on broten les nostres grans veritats, les creences, els valors... que organitzen les nostres actituds, les nostres polítiques, les nostres estructures, la qualitat de les nostres relacions. La cosmovisió utilitarista, de separació i dominació majoritària a occident ha alimentat i legitimat els sistemes patriarcal, colonialista, racista, capitalista, etc. durant segles. La força de la seva inèrcia és molt gran. Som una societat eminentment individualista, desconnectada i desarrelada de la natura, i exercint una pressió brutal a qui manté aquest lligam. Ens han inculcat "la llei del més fort", la competència com a motor de l'evolució seguint la teoria de la selecció natural. Ens han amagat la Lynn Margulis i la seva teoria de l'endosimbiosi. Ella demostrà que la vida va ocupar el planeta col·laborant. Necessitem recordar que som natura. I **necessitem reaprendre a ser comunitat.**

Precisament per això és tan important fer-nos conscients de quin és el paradigma des del qual veiem i vivim la vida i fer-nos la pregunta de quin és el paradigma des del qual la volem viure i què en nosaltres dificulta que així sigui, quines resistències hi tenim. Si no fem aquest doble exercici, correm el risc que la inèrcia se'ns emporti i tornem a caure en actuar des de les lògiques que volem transformar, encara que ideològicament ens identifiquem amb ser ecofeministes o activistes per la transició ecosocial.

I és fonamental que sapiguem que tornarà a passar. Tornarem a caure una vegada i una altra en actuar des de les lògiques que volem transformar. I ens cal compassió per no fer-nos mala sang. Si en som conscients, ho podrem identificar i atendre-ho.

Aquest és un exercici a fer individualment i, sobretot, col·lectivament. Hi podem arribar per camins racionals, espirituals, emocionals i serà crucial transitar-los tots. Sovint ho passem per alt, o ho donem per suposat. No tinguem por a dedicar-hi temps. Ens estarem cuidant, estarem fent-nos conscients i probablement regenerant el terra comú que compartim com a comunitat. I ho notarem en el nostre paisatge intern i ho notarem en l'atmosfera grupal. I aquest terra comú serà un lloc on tornar cada cop que ens sentim perdudes, desesperançades o polaritzades entre nosaltres.

Tenir una visió o un propòsit comú

Quan ens ajuntem per donar resposta a necessitats comunes, sigui de manera formal a través de plataformes, organitzacions, espais de governança participativa, taules de participació, etc. o de manera informal, és important **dedicar un temps a reflexionar conjuntament sobre quina és la visió comuna o el propòsit compartit que tenim**. Tenir claredat sobre “què hi fem aquí, què ens uneix i quin és el nostre propòsit” ens ajudarà a tenir clara

l'estratègia a mitjà i llarg termini, tenir clars els objectius que volem aconseguir i serà la guia que ens orientarà en moments de conflicte i quan hàgim de prendre decisions.

Això ens donarà suport a fer una bona gestió de les expectatives. Quan el propòsit no és compartit amb claredat, és més fàcil que cadascú tingui la seva pròpia comprensió del sentit de l'espai, i que les diferents visions entrin en conflicte. A més, reflexionar sobre la visió o el propòsit ens pot ajudar també a generar cohesió, conèixer-nos més, saber més qui som, què ens uneix i també saber quines són les nostres diferències i tenir-les clares.

En l'àmbit organitzacional hem acompanyat a diferents projectes i equips a crear o actualitzar la seva visió. En l'àmbit més comunitari la cooperativa

Resilience Earth⁵ de la Garrotxa té una proposta molt interessant a l'hora de dissenyar processos de resiliència comunitària municipals que inclou el treball de propòsit, la creació de plans estratègics municipals, comarcals o sectorials, la creació de consells de poble, etc.

2. *Cohesió comunitària*

Quan parlem de grups o equips de treball, **la cohesió té a veure amb la capacitat que té el grup de treballar conjuntament i aconseguir els seus objectius**. Perquè això sigui possible no només necessitem tenir clar el propòsit sinó que necessitem cuidar aquesta cohesió: fer vincle i cuidar com ens sentim les persones en el grup, si ens sentim part o no, si ens podem expressar, si ens sentim segures, etc. I això vol temps, per anar-se coneixent i construir confiança i entesa.

---

5 <https://resilience.earth>

Quan parlem de comunitats enteses com al conjunt de persones que habiten un territori, **la cohesió té a veure amb la convivència i amb la capacitat de donar resposta a les necessitats, somnis o anhels d'aquesta comunitat de manera col·lectiva**, sigui organitzant un festival, creant un obrador compartit o creant una plataforma veïnal davant una agressió al territori, entenent que els sabers i les capacitats de les persones de la comunitat, són recursos comunitaris.

També és imprescindible per generar cohesió, compartir les emocions i sentiments amb relació als temes que estem tractant: Com ens impacta? Ens genera por, ràbia, desesperança, impotència...? Fer espai a les diferents maneres de sentir des de la curiositat i l'escolta ens acosta entre nosaltres i ens pot ajudar a transitar-ho. És un exercici de ser vulnerables i resilients totes plegades, fent comunitat. No sempre cal crear espais nous. Sovint ja existeixen rituals o pràctiques comunitàries que poden fer aquesta funció posant-hi una mica més de consciència.

La facilitació orientada a processos compta amb els fòrums oberts com a pràctica per enfortir la cohesió comunitària. A les *Jornades de reflexió Ruralisme o Barbàrie: semblant estratègies ecofeministes davant del col·lapse*⁶ coorganitzades conjuntament amb l'Ateneu cooperatiu de la Catalunya Central i realitzades al Konvent de Cal Rosal (Berguedà) vam facilitar un fòrum obert per parlar de “*què ens passa davant l'emergència ecosocial?*”. Va ser un dia molt emocionant en què el grup es va obrir per transitar plegades per emocions de por, ràbia, culpa; mirar-nos als ulls i compartir dols, silencis i falta de respostes; sentir la fe i trobar esperança i gaudi, i algunes respostes: cuidar-nos nosaltres és cuidar la Terra, la Vida, perquè el que és dins és fora quan entenem la xarxa vivent que som.

---

6 <https://filatagulla.org/noticies/semblant-estrategies-ecofeministes-davant-del-collapse/>

3. Governança, organització interna i participació

Per una gestió del territori que posi la vida al centre és necessari organitzar-se. Ja fa temps que no ens val que vinguin les decisions preses des d'un despatx a Barcelona, Madrid o Brussel·les. Les comunitats rurals ho saben més bé que ningú. Cal treballar de manera conjunta, qui coneix la realitat del territori, que sovint porta generacions cuidant-lo, qui controla els recursos econòmics i poders legislatius i executius. I això implica reunir-se una gran diversitat de persones provinents d'àmbits i experiències diferents, de cultures organitzatives sovint molt distants. Una cultura organitzativa institucional, molt estratificada i burocratitzada, versus una cultura organitzativa pròpia de cada comunitat territorial, sovint menys rígida, més autoorganitzada i espontània. Ambdues aporten potencialitats.

Per exemple, el 2020, vam fer unes formacions, conjuntament amb Resilience Earth, per la Direcció general de Pesca, que estava fent una transició organitzativa des del 2018 cap a un model de cogestió en la governança de la pesca professional a Catalunya. Era una taula on participaven persones de l'administració, ONG, societat civil, comunitat científica i pescadors. Un dels aspectes importants en les formacions que vam fer va ser parlar molt amb els diferents sectors de què implicava el canvi de model a nivell de funcionament i quin és el rol que tenia cadascú en aquest canvi. Això va facilitar una major consciència de quina era la funció de cadascú, quins interessos representava i què en podíem esperar.

A vegades, des de l'administració, s'han organitzat processos participatius i no hi ha hagut prou claredat de quin seria l'objectiu del procés, en quins aspectes es podia incidir i en quins no, quina continuïtat tindria, etc. i això ha generat molta frustració. Per això recomanem que quan s'obrin processos d'aquest tipus, sigui qui sigui que els lideri, s'intenti ser molt clars amb l'objectiu i què és el que la gent pot esperar del procés per tal de generar la màxima seguretat, confiança i motivació a l'hora de participar.

Per exemple, a l'Ajuntament de Navàs vam acompanyar les persones tècniques i polítiques a tenir un posicionament clar a l'hora d'obrir un procés participatiu sobre el reglament de participació ciutadana al poble, que va ajudar a aportar claredat a tots els actors que hi participaven.

Sigui quin sigui el format que tingui i les persones que en participen, és important que hi hagi claredat de com ens volem organitzar, quins rols tenim cadascú, com cuidarem la informació i la comunicació, com es prendran les decisions i com serà el procés. **La claredat organitzativa a tots els nivells, sigui quin sigui el model, aporta seguretat a l'hora de participar i ajuda a prevenir conflictes.** Això és aplicable també en espais autogestionats i assemblearis: com recollirem la informació avui?, qui s'encarregarà de fer cadascuna de les tasques que hem acordat?, ho revisarem, quan?, qui convocarà la pròxima reunió?, com farem arribar la informació a qui no ha pogut venir?, com prendrem les decisions: per votació, per consens, per consentiment?

4. Lideratge i ús del poder

La capacitat de liderar ens ve donada per la capacitat d'incidir o d'impactar que tenim o, dit d'una altra manera, pel poder que tenim. Totes les persones tenim poder, però sovint no ens n'adonem i pensem que només tenen poder els polítics, el poder econòmic i financer, els empresaris, els mitjans de comunicació, el cacic, etc. i, davant de la magnitud dels problemes que veiem ens col·lapsem, ens desaperdem i ens quedem en la desesperança, la depressió i la queixa.

Això ens passa perquè associem el poder amb l'abús de poder i el pensem des de la lògica de la cosmovisió que volem transformar, de "poder sobre" i de dominació en lloc d'entendre'l com una capacitat que podem posar al servei, de "poder amb" i de cooperació, de lògica de la vida.

No ens podem oblidar que vivim en un país que ha viscut una guerra civil, gairebé quaranta anys de dictadura i una transició cap a un sistema parlamentari sense justícia, ni veritat, ni responsabilització, ni reparació. L'impacte d'aquest despropòsit és un trauma no processat que continua viu i organitzant la nostra societat des de l'ombra: molta gent que no vol "implicar-se en política" o "significar-se per la por a rebre", moltes tensions i conflictes sense reparar entre famílies i veïnatge que notem en l'ambient (els fantasmes del passat) en siguem conscients o no, i que dificulten tant la cohesió com la capacitat de generar i mantenir projectes comunitaris.

Tampoc ens podem oblidar que, en el món rural, igual que ha passat amb la resta de col·lectius oprimits socialment, la discriminació ha generat desapoderament. I sovint no és fàcil reconèixer el valor que tenim, la saviesa de la qual som garants i tot el que podem aportar al global. La Vanesa Freixa ho explica clarament al seu llibre *Ruralisme*⁷.

Per poder fer la transició, **necessitem reconnectar amb tots els nostres poders personals i col·lectius i fer-los servir des de la lògica de la vida, AMB, amb l'altre.** Per a fer-ho ens pot ser útil ser conscients que hi ha molts tipus de poder. Un poder més social que s'obté a través dels privilegis socials i/o del fet d'ocupar llocs de poder en les organitzacions, empreses i/o comunitats o pobles. I també tenim poders personals derivats de la nostra autoestima, la nostra resiliència, les nostres habilitats personals, la confiança en nosaltres mateixes, la nostra capacitat d'autogovernar-nos i les nostres creences en grans ideals o en alguna força espiritual. Quan podem connectar amb aquests poders personals i col·lectius

---

7 FREIXA, Vanesa; *Ruralisme. La lluita per una vida millor*. Arallibres, 2023.

podem desafiar els poders socials i les dinàmiques macrosocials. Un exemple d'aquest apoderament és el que estem vivint cada vegada més en el món rural que està desembocant en l'emergència de lideratges individuals i col·lectius molt inspiradors.

El mes de juny de 2022 vam facilitar en el marc de la FEESC Rural un fòrum obert que portava per títol: *Som pobles o ciutats de vacances? L'impacte del turisme a l'Empordà i propostes per promoure el dret a l'habitatge*⁸. Va ser un espai on vam poder compartir tots els reptes i dificultats d'accés a l'habitatge als nostres pobles i ciutats i va ser interessant com, al mateix temps, van sorgir veus que van parlar de propostes, alternatives i que apel·laven a la responsabilitat individual i col·lectiva de les persones del territori per revertir la situació. Vam acabar connectant amb el sentiment de comunitat, destacant la importància de recuperar el "seure a la fresca" dels nostres avis i àvies i autoorganitzar-nos per fer xarxa, fer pressió i generar propostes de vida per les persones i els pobles.

5. Gestió de conflictes

Aquest és un dels reptes clau que tenim davant com a comunitat. Com a comunitat humana global. I és urgent. Molt. Els conflictes són naturals, inevitables i formen part de la vida, són una expressió de la seva diversitat. Però venim de segles de paradigma de dominació, i més recentment de guerra i dictadura. Els conflictes a gran escala s'han resolt i se segueixen resolent majoritàriament amb lluita, submissió i complaença o anihilació. No ens han educat per tenir eines de gestió de conflictes que ens empoderin i ens facin tenir més confiança. No hem conegut, o n'hem conegut poques d'experiències de gestió de conflictes des del paradigma de col·laboració, de "poder amb". Això es veu reflectit en la gestió dels conflictes a petita

---

8 <https://filalagulla.org/noticies/60-persones-al-forum-obert-som-pobles-o-ciutats-de-vacances/>

escala. Sovint, o no diem la nostra opinió per por, i ens queixem i critiquem a darrere o la portem “fent la guerra”, de manera violenta. No gestionar els conflictes o fer-ho de manera violenta ens allunya. Arnold Mindell, el creador de treball de processos, diu que el conflicte és el camí més curt per crear comunitat⁹.

Necessitem formació en gestió de conflictes, perquè la violència és només una manera, i n’hi ha d’altres. El conflicte NO és la violència en si mateixa. Necessitem revisar les nostres creences al voltant del conflicte. **Necessitem perdre-li la por i tenir interès per aprendre tot el que ens pot aportar quan tenim més eines per gestionar-los.** És imprescindible per poder tenir les converses difícils que necessitem tenir per gestionar els territoris i la vida en comú. Una eina molt útil, ja nomenada, és recordar la cosmovisió compartida i els valors que volem viure, i tornar al propòsit, a l’objectiu comú, al motiu pel qual ens hem reunit. Això ens pot ajudar a connectar amb el sentit profund del perquè estem aquí i a crear condicions de seguretat per entrar en terrenys i converses difícils.

Una altra eina bàsica de gestió de conflictes, tan senzilla i tan difícil alhora, és saber que tan important és portar el nostre punt de vista com tenir interès per escoltar el punt de vista de l’altre, perquè només així, des de l’escolta mútua, hi haurà la possibilitat que ens puguem acostar i trobar en algun punt en comú. Es tracta de cultivar actituds que possibilitin converses difícils i ens ajudin a transcendir la guerra dialèctica per convertir la conversa o el debat en un espai de curiositat, potencial creativitat i cerca de solucions. En definitiva, obrir-nos a la idea de la facilitació, interna o externa, com a eina existent.

---

9 MINDELL, Arnold; Sentados en el fuego: como transformar grandes grupos mediante el conflicto y la diversidad, Deep Democracy Exchange, 2015

6. Gestió de la discriminació

Un altre repte que tenim quan les persones ens ajuntem és **ser conscients que, encara que no ho vulguem i no sigui la nostra intenció, només pel fet d'haver crescut en la nostra societat desigual reproduïrem la discriminació i tindrem actituds abusives i discriminatòries** de masclisme, racisme, capacitisme, edatisme, classisme, urbanocentrisme, etc. Davant d'aquesta evidència, és important ser-ne conscients, no negar-ho i buscar maneres compassives i alhora fermes de poder-ho continuar treballant a través de fòrums, debats facilitats, formació i reflexió així com a través de mecanismes que facilitin l'expressió dels impactes, la presa de responsabilitat i la reparació.

Durant els mesos de confinament vam organitzar un fòrum obert en línia: *l'impacte de l'urbanocentrisme en el món rural* que ens va servir per escoltar els impactes que estaven vivint les persones del món rural durant la crisi del covid a causa d'una presa de decisions urbanocentrada que no té en compte la diversitat territorial i alhora ser més conscients de la relació urbà-rural i com aquesta discriminació o menysteniment es produeix a fora i també a dins nostre i la importància de continuar-hi treballant.

Preguntar-nos si en els espais que creem per gestionar el que és comú hi està representada la diversitat de la comunitat, preguntar-nos si el fet que parlin més unes persones que altres respon a eixos de discriminació ens pot orientar a fer conscients els nostres biaixos. Per exemple, una de les riqueses més grans de les comunitats és que són intergeneracionals. Hi ha representades les diferents etapes vitals? Sovint aquests espais de gestió del que és comú estan formats per persones adultes i prou, ni joves, ni ancianes.

7. Comunicació i feedback

Quan ens ajuntem amb un fi, és un biaix propi del paradigma imperant donar molta importància als objectius i menys en cuidar les relacions i la comunicació, de manera que **a vegades el COM no és congruent amb el QUÈ**. A vegades, el que dificulta que una iniciativa tiri endavant amb èxit o que hi hagi més participació de persones té a veure amb quina cultura comunicativa es promou en els espais, quins estils comunicatius es fan servir, si és més directe, assertiu i curós i les persones es fan càrrec dels impactes que generen o si es permeten i no es posen límits a estils més agressius o conductes i comportaments més feridors. És de nou un moment per tornar a connectar amb la cosmovisió escollida i els valors que se'n desprenen: què volem afavorir, com ho farem, a què volem posar èmfasi i focus. Sovint també tenim poca cultura de feedback apreciatiu i celebració. Hem de celebrar. Hem de celebrar els èxits, i els aprenentatges que venen dels errors.

Un altre aspecte clau vinculat al feedback quan parlem de comunitat i de territori és el de desenvolupar una escolta subtil, no només a la comunicació conscient i parlada, sinó també a altres senyals de feedback que ens donen informació sobre la direcció que estem prenent. Per exemple, durant el confinament, vam poder observar el feedback de la fauna amb la qual convivim: més presència d'ocells, més dofins a les costes... Que l'activitat humana es reduís dràsticament tenia un impacte positiu per altres éssers vius. No és res nou, és el que porta fent durant segles i mil·lennis la gent que fa gestió del territori des del territori i amb el territori. Escoltar la terra, escoltar els arbres i els sembrats, escoltar els animals. Escoltar el conjunt. Estar obertes al feedback és cultivar relacions de reciprocitat.

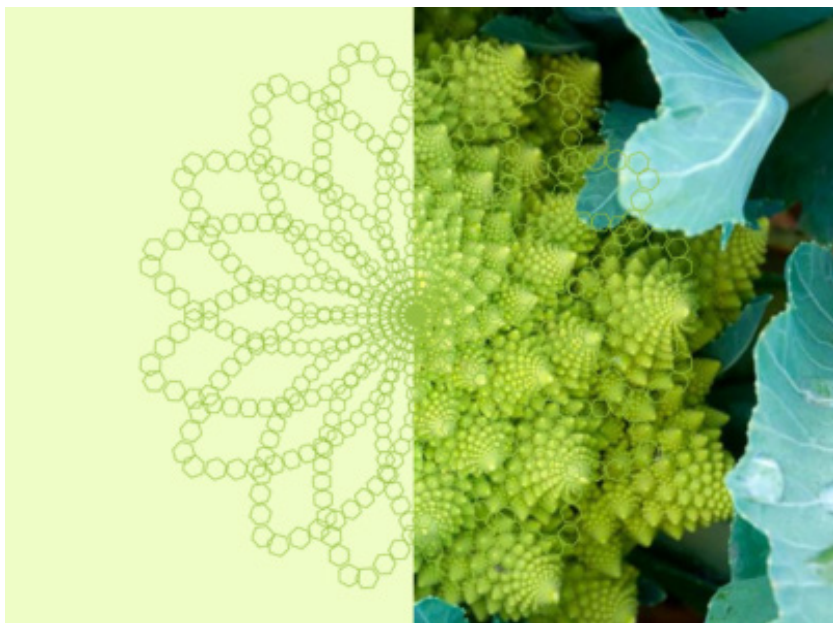
8. Gestió de l'estrès

El principal repte que tenim amb relació a l'estrès és la seva normalització. Normalitzar-lo, justificar-lo, minimitzar-lo, són formes que, a la pràctica, tenen el mateix resultat que el negacionisme: si no hi ha problema, no cal buscar-hi solucions. I continuem igual. És el mateix que dèiem més amunt amb relació a les dinàmiques de discriminació: si no les veiem, si no acceptem que hi són, no hi podem posar remei. Vivim en una societat que genera molta pressió a molts nivells, tant a les persones com a altres espècies com al planeta, explotant els recursos i no tenint en compte els impactes que això genera ni en la terra ni en els cossos de les persones. És un problema de salut individual i global de proporcions descomunals.

Si volem caminar de forma congruent cap a un model respectuós amb la vida necessitem posar consciència en la manera com ens relacionem amb la pressió interna i externa, per tal que puguem arribar als objectius que ens hem proposat d'una manera que sigui sostenible per tothom. Perquè això sigui possible, és important que quan comencem processos, encara que estiguem en un context d'emergència, ens marquem uns objectius, uns tempos i unes tasques que siguin realistes i sostenibles per tothom. Dedicar un espai de forma periòdica a tenir aquestes converses sobre com estem a nivell d'estrès pot ajudar a prendre consciència de com ens estem cuidant i de si necessitem redimensionar la feina, organitzar-nos d'una altra manera, donar-nos suport, etc.

Conclusions

Per acabar, volem reforçar la idea que preguntar-nos profundament com entenem la vida, quins valors volem promoure, com ens volem relacionar entre nosaltres i amb el territori... és la primera eina de cura i de resiliència comunitàries. A partir d'aquí, quins propòsits tenim, quins objectius ens marquem i com ho volem fer per caminar-los. Totes les àrees de les cures que hem exposat, són eines en si mateixes per donar-nos suport en aquest camí i qualsevol diàleg o decisió que prenem pot ser una excusa per tornar-nos a fer aquesta pregunta de fons: quins valors estem promovent, quina vida estem cocreant. Perquè, per inèrcia i inconsciència nosaltres també reproduïm el model que no ens agrada. La facilitació dona suport a fer-ho de manera cuidada, entenent que la transició és un exercici a fer a nivell individual, relacional, comunitari i global.

7

DERIVA, varis 2010-2020

Alba Danés Boix

Periodista i fotògrafa.

El Centre per a la Sostenibilitat Territorial (CST) és una associació que promou una “nova cultura del territori” (NCT), és a dir, una nova forma d’entendre i d’entendre’s amb el territori. L’associació aplega entitats ambientalistes i moviments en defensa del territori, professor@s i investigador@s universitaris, agents econòmics i professionals, ciutadans i ciutadanes en general. Des dels inicis el CST es proposa dinamitzar i consolidar una xarxa de complicitats que li permeti actuar com un agent col·lectiu d’observació, difusió i socialització d’uns nous valors i comportaments que s’adiguin amb aquesta NCT. El CST defuig de posicions defensives o reactives i actua, quan cal, com un veritable grup de pressió i promoció.

